

Pædagogisk læreplan for Område Kildedam November 2020

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Indledning

Jf. § 8 i dagtilbudsloven, skal der i alle dagtilbud udarbejdes en skriftlig pædagogisk læreplan. Den pædagogiske læreplan udgør rammen for det pædagogiske arbejde og har til formål at sikre øget læring, trivsel, udvikling og dannelse for alle børn.

Denne læreplan er resultatet af to års arbejde med realisering af *Den styrkede pædagogiske læreplan*, i Område Kildedam. En proces der bygger ovenpå det grundlæggende pædagogiske arbejde som har rødder i bl.a. Holbæk kommunes Børne- og ungepolitik.

Læreplanen er dynamisk, og det pædagogiske arbejde med indretning og tilrettelæggelse af miljøer der understøtter børnenes læring, trivsel, udvikling og dannelse, er en on-going proces, derfor skal denne 1. udgave læses som et nedslag og udtryk for børnenes udvikling over en given periode. Læringsmiljøerne både fysiske og relationelle bliver løbende justeret og tilpasset, som følge af bl.a. børnenes generelle udvikling, ændring i børnegrupper og behov, samt som følge af medarbejdernes faglige udvikling.

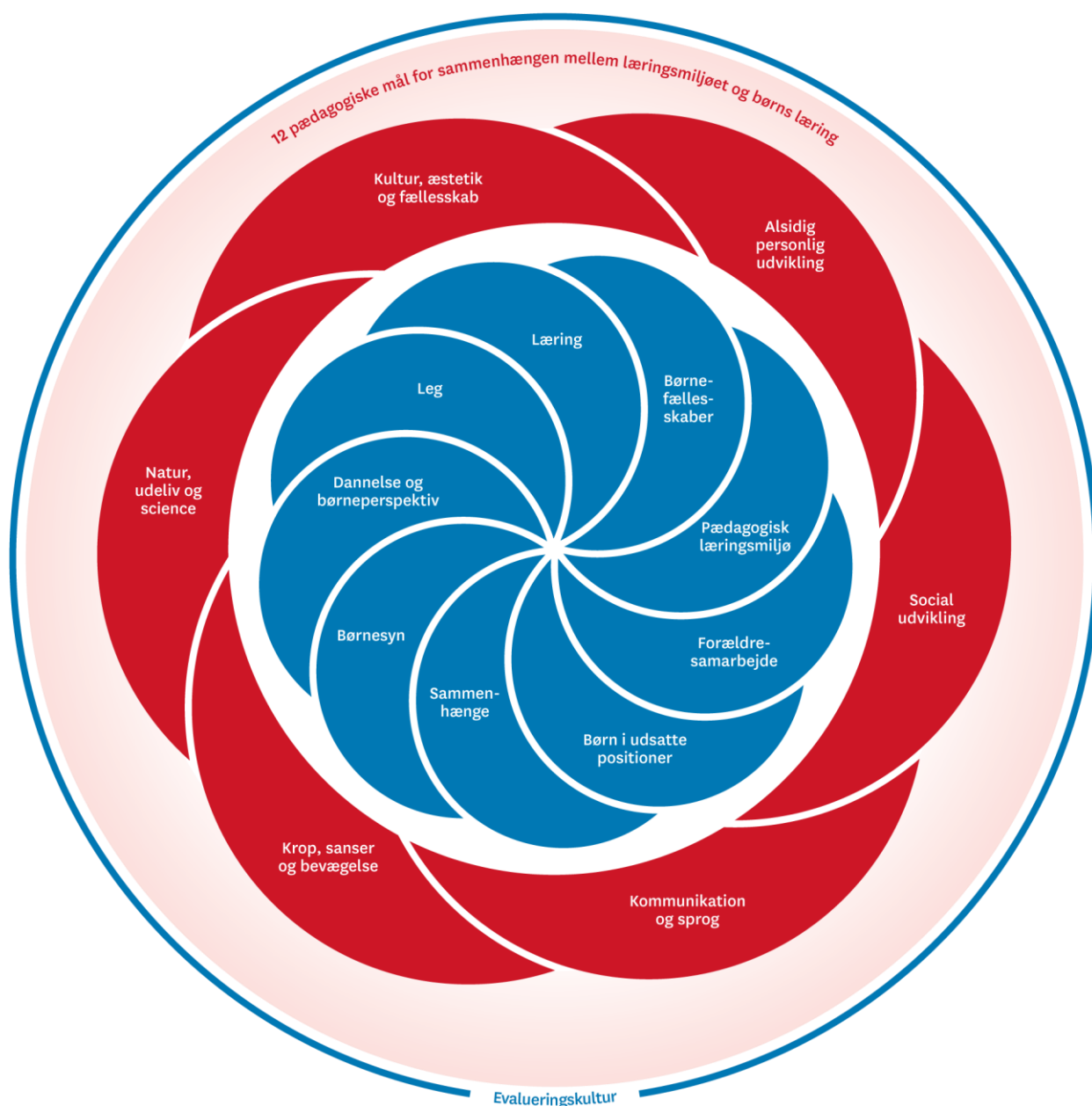
Og det er netop formålet med Den styrkede pædagogiske læreplan: At pædagogisk praksis og indretning af læringsmiljøer, tilrettelægges på baggrund af refleksioner over genereret data, interaktioner og observationer fra hverdagen.

[Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold](#)

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

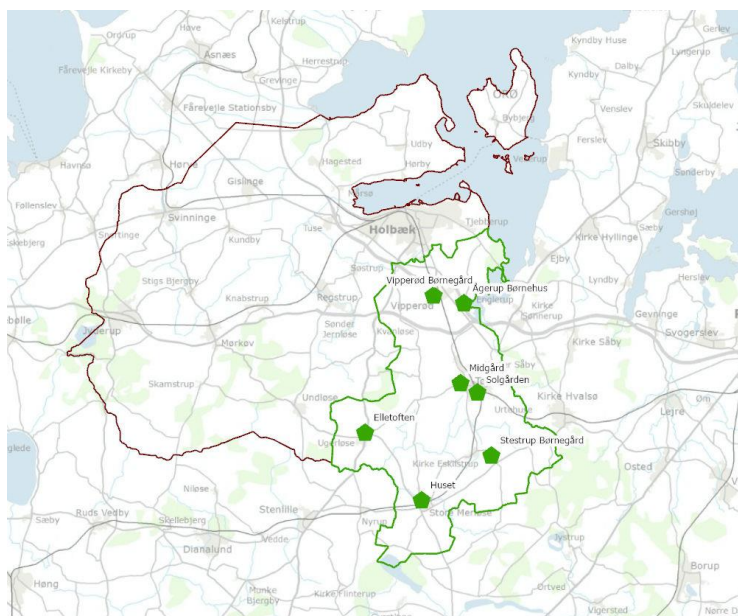
Den pædagogiske læreplan er udarbejdet med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde denne pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse.

Hvem er vi?

Præsentation af Område Kildedam.

Område Kildedam består af lokalområderne, Ågerup, Vipperød, Stestrup, St. Merløse, Ugerløse, og Tølløse. Området er ét af 4 dagtilbudsområder i Holbæk kommune, og afgrænset af den grønne streg på kortet herunder.

Børnehusenes faktiske indskrivning pr. 1.8.2020, fremgår af denne oversigt.

Børnehus i Område Kildedam	Antal børn i alderen 0-2.11 år	Antal børn i alderen 3-5 år
Ågerup Børnehus	19	38
Vipperød Børnegård	21	59
Stestrup Børnegård	18	26
Huset, St. Merløse	16	27
Elletoften, Ugerløse	14	29
Midgård, Tølløse	31	69
Solgården, Tølløse	20	28

Ågerup Børnehus deler matrikel og bygninger med Afdeling Ågerup skole og SFO.

Vipperød Børnegård har egen matrikel. Afstand til Vipperød skole og SFO, ca. 300 m. Pædagogisk leder i Vipperød Børnegård, varetager sideløbende netværksledelsen af områdets sprogvejledere.

Stestrup Børnegård ligger p.t. i 2 bygninger, men flytter fysisk sammen med Afdeling Stestrup skole og SFO, forventelig i begyndelsen af 2022.

Huset i St. Merløse har egen matrikel. Afstand til Afdeling St. Merløse skole og SFO, ca. 250 m.

Elletoften i Ugerløse har egen matrikel. Afstand til Afdeling Ugerløse Skole og SFO, ca. 500 m. Pædagogisk leder i Elletoften er også læringsleder på dagtilbud i hele Område Kildedam.

Midgård i Tølløse har egen matrikel, og er nabo til Afdeling Tølløse Skole og SFO.

Solgården i Tølløse har egen matrikel. Afstand til Afdeling Tølløse Skole og SFO, ca. 1,5 km. Pædagogisk leder i Solgården, er også ressourcecenterleder på dagtilbud i hele Område Kildedam.

Organisering

I Område Kildedam er vi ledelsesmæssigt organiseret, så der er pædagogiske ledere, som foruden at være pædagogisk leder af eget børnehus, også leder på en af følgende tværgående opgave:

- Ressourcecenter, dvs. ledelse af arbejdet med tidlig opsporing og børn i udsatte positioner
- Sprogetværk, dvs. ledelse af arbejdet med den sproglige udvikling
- Læring/SPL, dvs. ledelse af arbejdet med Den Styrkede Pædagogiske Læreplan

Faglige fyrtårne

Alle børnehuse har mindst 2 faglige fyrtårne, som har gennemført et kompetenceudviklingsforløb. Alle pædagogiske ledere har ligeledes parallelt gennemført et tilsvarende kompetenceudviklingsforløb målrettet pædagogiske ledere. Begge forløb tilrettelagt i samarbejde mellem Holbæk kommune og Professionshøjskolen Absalon.

Sprogvejledere

Alle børnehuse har en uddannet sprogvejleder, hvoraf 2 har afsluttet en PD i sprog, i sommeren 2020. Sprogvejlederne mødes med netværksleder, 3-4 gange årligt med henblik på sparring og udvikling af sprogvejlederfunktionen.

Datagrundlag

Jf. formålsparagraffen som tilsiger at *Dagtilbud skal fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv*, benytter Område Kildedam [Kompetencehjulet](#) til at indfange elementerne i formålsparagraffen, og som afsæt for indretning og tilpasning af udviklende læringsmiljøer for børnene. Kompetencehjulet er et professionelt fagligt redskab til det pædagogiske arbejde generelt, til arbejdet med læreplaner, dokumentation og tværfagligt samarbejde og overgange, samt et værktøj til vurderingen af børns kompetencer - på et hvilket som helst tidspunkt uanset barnets alder. Kompetencehjulet indeholder også inspirationskilder til didaktiske overvejelser.

Kompetencehjulet beskrives nærmere under afsnittet om grundsynet *Læring*.

Derudover har læringsleder lavet børneinterview i alle Område Kildedams børnehuse i perioden marts – august 2019, hvor udvalgte børn har svaret på spørgsmål for at afdække børneperspektivet ud fra de ni grundsyn. Interviewene blev optaget og efterfølgende vist for medarbejderne i de respektive børnehuse, i forhold til at skabe refleksion hos disse omkring børneperspektivet, set fra et børneperspektiv.

I denne læreplan bruger vi begrebet *de voksne*, om medarbejderne, når beskrivelsen er set fra et børneperspektiv.

Medarbejderne i Område Kildedam benytter et egenudviklet [pædagogisk redskab](#), som sikrer at pædagogisk praksis tilrettelægges reflekteret og med høj faglighed. Vi tilstræber at alle medarbejdere har, eller får, gennemført ICDP-uddannelse.

Pædagogisk grundlag

Jf. lovgivningen skal den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.

Det pædagogiske grundlag består af 9 grundsyn, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.

De 9 grundsyn er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns

læring i dagtilbud.””Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Vi vil først forholde os til følgende fem grundsyn, som vi beskriver hver for sig, i forhold til hvordan de kommer til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

De øvrige fire grundsyn skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan.

For at forstå hvordan grundsynene kommer til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene, har alle medarbejderne arbejdet fokuseret med disse på personaleudviklingsmøder, bl.a. ved at analysere videooptagelser fra børneinterview, hvor hvert grundsyn har fungeret om en slags lup. En proces som har været tilrettelagt og ledet af Læringslederen i Område Kildedam.

BØRNESYN.

Loven siger at det at være barn har en værdi i sig selv. Børn skal ikke alene forberedes på at blive voksne, men støttes og værdsættes i de første år. (Forarbejder til dagtilbudslovens §8, stk. 2)

I Område Kildedam arbejder vi ud fra følgende betragtning *“Alt starter med et barn”*. Det betyder for os, at alle valg om organisering, aktiviteter og handlinger, tager udgangspunkt i børnenes udvikling, trivsel og læring.

I Område Kildedam er vores børnesyn at det at være barn har værdi i sig selv. Det betyder at vi ser børn som ligeværdige individer og vi anerkender og inddrager børnene i vores mange læringsmiljøer. Vi har et børnesyn der værner om børns perspektiver og som understøtter børns ret til leg og børns ret til medbestemmelse. Vores børnesyn tager afsæt i børns leg og vi møder det enkelte barn samt gruppen af børn, og vurderer og tilpasser vores pædagogiske praksis derefter.

Vi ser børneperspektivet i alle situationer og alle relationer i hverdagen, det er en del af vores evaluering at benytte hvad børnene fortæller os med deres adfærd, ord og dialoger. Vi har erfaret at børneperspektivet set med voksnes øjne, er anderledes, end når det ses gennem børnenes øjne. Denne viden har vi tilegnet os, da vi har haft børneinterview i alle huse med 21 børn. Herudover har vi haft dialoger med børnene, hvor omdrejningspunktet netop var børnenes syn på læringsmiljøet. Dette har givet os en værdifuld viden om børneperspektivet set gennem børneøjne. Den viden har vi og bruger når vi tilrettelægger læringsmiljøerne.

*"Det at være barn har værdi i sig selv, og alle børn skal blive til nogen, før de kan blive til noget".
(Dagtilbudsloven)*

DANNELSE OG BØRNEPERSPEKTIV.

Loven siger at børn uanset deres alder skal høres og tages alvorligt som led i starten af en dannelsesproces og demokratisk forståelse. Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde, så børnene oplever at have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur. Det pædagogiske personale i dagtilbuddet skal invitere barnet til at være aktivt deltagende, så barnet selv er med til at skabe sin læring og konkrete deltagelse i demokratiske sammenhænge, som personalet er ansvarlige for at skabe. (Forarbejder til dagtilbudslovens §8, stk. 2)

Vi arbejder med dannelse i mange forhold af dagligdagen. Det giver sig blandt andet udtryk i, at vi styrker børnene i at indgå i børnefællesskaber, at give plads til forskelligheder, og at udvise respekt og forståelse for kulturelle, sociale og individuelle synspunkter.

Drenge og piger har i Område Kildedam, mulighed for at indgå i alle former for lege uanset køn, alder, kultur og baggrund. Vores børnegrupper afspejler det omkringliggende samfund. Vi arbejder med dannelse for at skabe robuste børn, der kan indgå som medskabere af et demokratisk samfund. Det betyder at børnene skal blive bevidste om egen rolle og ansvar for det sociale fællesskab. Dette gør vi ved at inddrage børnenes perspektiv, sætte os i børnenes sted, når vi med ligeværdighed, deltager og spørge nysgerrigt ind til deres lege og samspil. Vi betragter børnene som hele mennesker i deres børnefællesskaber.

Som beskrevet under afsnitte om datagrundlag, har vi bl.a. udført en række børneinterview, og har i den sammenhæng oplevet at det kan være svært for voksne i professionelle læringsfællesskaber at skubbe sin forudindtaget holdning til side, for virkelig at forstå børneperspektivet i et *børneperspektiv*. Hvilket bl.a. kom til udtryk da dette børneinterview blev præsenteret for personalet i børnehuset.

En dreng på 5 år blev spurgt om han har nogen gode venner, da han en stor del af tiden fortæller om at de dinosaurusser han sidder og leger med, er hans venner. Til det svarer han: "Engang havde jeg en rigtig god ven, men så blev vi uvenner". Han bliver spurgt om hvordan det kunne være de blev uvenner. "Han slog mig med en pind, så blev jeg sur og ked af det og så slog jeg igen". "Er I stadig uvenner?". Han svarer at det er de vistnok men at de ikke leger sammen mere. Han blev spurgt om hvordan han havde det med det og hvem han så legede med nu. "Nu leger A mest med J og jeg må ikke være med, så kigger jeg bare på dem". Han blev spurgt om hvad man så kan gøre om der er nogen der kan hjælpe. "Nej ikke rigtig, jeg leger bare med mine andre venner". (Han løfter dinosaurussen op så interviewer kan se den).

Da børneinterviewet blev vist til personalet, blev nogle overraskede, for denne dreng formåede at skjule at han egentlig var ret alene. Nogle fra personalet troede at han kunne lide at lege alene med dinosaurusser og sabeltigere, da han havde dem med alle steder han havde mulighed for det. Vi kan som fagprofessionelle have en forudindtaget holdning som kan medføre at vores blik på børneperspektivet kan blive sløret. Eller sagt på en anden måde, vores *faglige kappe* kan til tider skabe et misvisende billede af det enkelte barn og/eller børnegruppen, som gør at vi ikke får fanget det rene børneperspektiv. Det viser læringen hos de voksne ud fra deres opfattelse af denne dreng. Derfor bliver personalet bedt om netop at lægge den faglige kappe, og lytte oprigtigt til drengen, uden at kommunikere med hinanden undervejs i visningen af interviewet. Deres reaktion var ikke til at tage fejl af, da der efter interviewet, var stilhed og eftertænksomhed. Det gik op for de voksne at denne dreng ikke havde leget med nogen andre børn i meget lang tid. De fik øje på at han egentlig mest opholdt sig i periferien i legede, og ikke var deltagende. Det gik her op for personalet, hvor ensom denne dreng måtte føle sig. Det gjorde indtryk på dem alle og læringsmiljøet blev straks derefter indrettet så også denne dreng kom ind i lege med andre børn. De lavede allerede samme aften legeplaner for ham, samtidig med de

besluttede at han skulle anerkendes blot fordi han var ham. Det illustrerer ligeledes en evalueringskultur, hvor personalet ved at reflektere over et barneperspektiv, omgående ændrer praksis.

LEG.

Loven siger at legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud. Legen er også grundlæggende for børns sociale og personlige læring og udvikling. Legen fremmer bl.a. fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selvværd og identitet. Nogle gange skal lege støttes, guides og rammesættes for at alle børn kan være med, og for at legen udvikler sig positivt for alle børn. (Forarbejder til dagtilbudslovens §8, stk. 2)

Leg er en gennemgående del af hverdagen. I Område Kildedam ser vi det som værende det bærende i alle vokseninitierede og børneinitierede aktiviteter. Alt læring foregår gennem leg. Vores syn på leg er at det er et almenmenneskeligt fænomen, der ikke alene er til nytte for læring, for opdragelse eller sundhed, for innovation og kreativitet. Legen er et formål i sig selv, legen har en egenværdi.

Børns lege kan finde sted mange steder. Som voksne har vi sans for de mange forskellige steder, legen kan finde sted. Det har vi via alsidighed, ved at give børnene mulighed for at afprøve mange steders legemuligheder. Børnene får lov til at sondere, afsøge, afprøve og udforske i legen og legens væsen opstår heraf.

Legen er præget af konflikter, brud og uforudsigelighed. Men den er også præget af forhandling, samarbejde, empati, grænseafprøvning og grænsesøgning, forskning, vi ser legen som livsvigtig for børnene.

Vi tager legen alvorligt og vi arbejder kontinuerligt på at indrette vores læringsmiljøer, så vi har hele tiden fokus på, at legen har gode betingelser.

FN har fornyelig tilføjet en kommentar til artikel 31 i børnekonventionen, som understreger barnets ret til at lege. (UN 2013).¹

Artikel 31

1. Deltagerstaterne anerkender barnets ret til hvile og fritid, til at lege og dyrke fritidsinteresser, som er passende for barnets alder, og til frit at deltage i det kulturelle og kunstneriske liv.

2. Deltagerstaterne skal respektere og fremme barnets ret til fuld deltagelse i det kulturelle og kunstneriske liv og skal opmuntre til, at der stilles passende og lige muligheder til rådighed for kulturel, kunstnerisk, fritidspræget og rekreativ udfoldelse.

I Område Kildedam forholder vi os til Helle Marie Skovbjergs studier og definition på legens væsen. Hendes bud på et legeperspektiv er leg som stemningspraksis. Dette perspektiv på legen, er formålet med legen primært legen selv.

Det kommer blandt andet tydeligt til udtryk i flere af de børneinterview vi har lavet. To 5 årige børn, en dreng og en pige, bliver stillet spørgsmålet "hvorfor leger børn", de svarer klart og tydeligt "fordi de har lyst til det". De bliver stillet yderligere et spørgsmål "Hvad hvis nu man ikke måtte lege i børnehaven", til det falder svarerne prompte "Så ville jeg sige det til min far og mor, så de kunne sige at det skal børn have lov til", "jeg ville hoppe over hegnet og løbe hjem", "så

¹ Perspektiver på leg Helle Marie Skovbjerg

ville jeg godt nok sparke de voksne i numsen og sige de var rigtig dumme", "så gad jeg bare ikke at gå i denne her børnehave".

Børnene blev også spurgt om de kunne forestille sig en verden hvor børn ikke legede. De blev meget stille og måtte søge svar hos hinanden. Enigheden var ikke til at tage fejl af da svaret kom "så tror jeg at børnene ville dø".

Disse udtalelser er en tydeliggørelse for os voksne af hvor vigtig legen er for børnene. Netop med dette kig ind i børneperspektivet, får vi en altafgørende viden om, hvor vigtig og hvor omsiggribende legen er i børnenes liv.

Der er børn som har svært ved at lege, og som ikke formår at indgå i lege. Der er mange regler, rammer, forhandlingsteknikker, det at have en veludviklet forestillingsevne er altafgørende for at kunne lege.

Her er det vigtigt at se på forholdet mellem lege og legetilegnelse, det vil sige hvordan vi ser på at kunne lege og så faktisk at lære sig legen, og vi indretter læringsmiljøer efter dette. F.eks. da en pædagog ser et barn stå i periferien og kigge på at andre børn leger. Måske har barnet ikke lært at byde sig selv til i legen, måske forstår barnet ikke reglerne mm. Her hjælper den voksne barnet ind i legen, ved at den voksne skaber en leg i legen. Den voksne indretter en ny legestation, som i dette tilfælde er en café, med det barn der har svært ved at indgå i den eksisterende leg. Den voksne inviterer de legende børn ind i caféen, som er et naturligt supplement til den allerede konstruerede leg, hvorved det barn som ikke selv formår at komme ind i legen, oplever at blive inkluderet, og understøttes af den voksne i at blive inkluderet i legen.

Herefter er det en forudsætning for at barnet lærer mestring og oplever succes, at blive i legen, så længe at barnet har behov for dette, hvilket den voksne har et vigtigt ansvar for at understøtte.

Helt tilbage i 1793 skriver Schiller fra teksten "Menneskets æstetiske opdragelse" dette citat:

*"Mennesket leger kun, når det i ordets fulde betydning er menneske,
og kun når det leger, er det fuldt og helt menneske"*

Ethvert menneske er altså rodfæstet i et ideal om, hvad et menneske skal blive til -målet er gennem legen at udfolde humaniteten.²

Det at lege, handler om at blive sig selv og blive nogen gennem legen. Det har Søren Kierkegaard lavet et citat om:

*Det Store er ikke at være Dette eller Hiint;
men at være sig selv,
og dette kan ethvert Menneske, naar han vil det³*

Ifølge Helle Marie Skovbjergs bog om Perspektiver på leg, ses leg blandt andet som kompetenceudviklende. Kompetence ses i denne kontekst som værende tæt knyttet til det enkelte menneske og dets udøvelse af legen. Når børn leger er det ikke underholdning, det er udvikling.

En dreng bliver i børneinterviewet spurgt om, hvem han har lært at gynge højt af. Han svarer at det har hans bedste ven lært ham, en gang de legede krokodille-leg. Legen gik ud på at de ikke måtte røre jorden under gyngerne, som i denne leg på magisk vis, var omdannet til krokodillefyldt vand, og de skulle gynge højt for at krokodillerne ikke snappede dem i benene. Drengen fortalte at det var nemt for ham at lære, når han samtidig var lidt bange for krokodillerne, men

² Perspektiver på leg. Helle Marie Skovbjerg side 17

³ Søren Kierkegaard. https://teol.ku.dk/skc/sab/citater/#Det_store_er_ikke_at_være_dette_eller_hint

pludselig blev krokodillerne til små mus og så kunne drengene hoppe af gyngen. Han synes at legen var god fordi han var sammen med hans ven.

Her ses et godt eksempel på børnefællesskaber, som styrker den sociale og alsidige udvikling som alt sammen er indeholdt i legen, og i dette tilfælde gav legen sus i maven og det at den føles lidt farlig samtidig med at det er sjovt, er en vigtig ingrediens i god og lærende leg.

I forhold til Helle Marie Skovbjergs teori kan man se på 4 lege praksisser der mimer 4 legestemninger.

Legestemninger er forbundet med legepraksisser, når man leger noget så gør man noget.

En leg udgør en hel række af handlinger – praksisser. Praksis defineres som noget man gør og laver, i en gentagelige rytme. Denne gentagelige rytme bliver enten gentaget af en eller sammen med andre. Der er aldrig tale om fuldstændig gentagelse af det foregående, der sker en lille ændring fra gang til gang⁴.

Der er måder at lege krig på, måder at lege slås-lege på, måder at lege dukkeleg på mm.

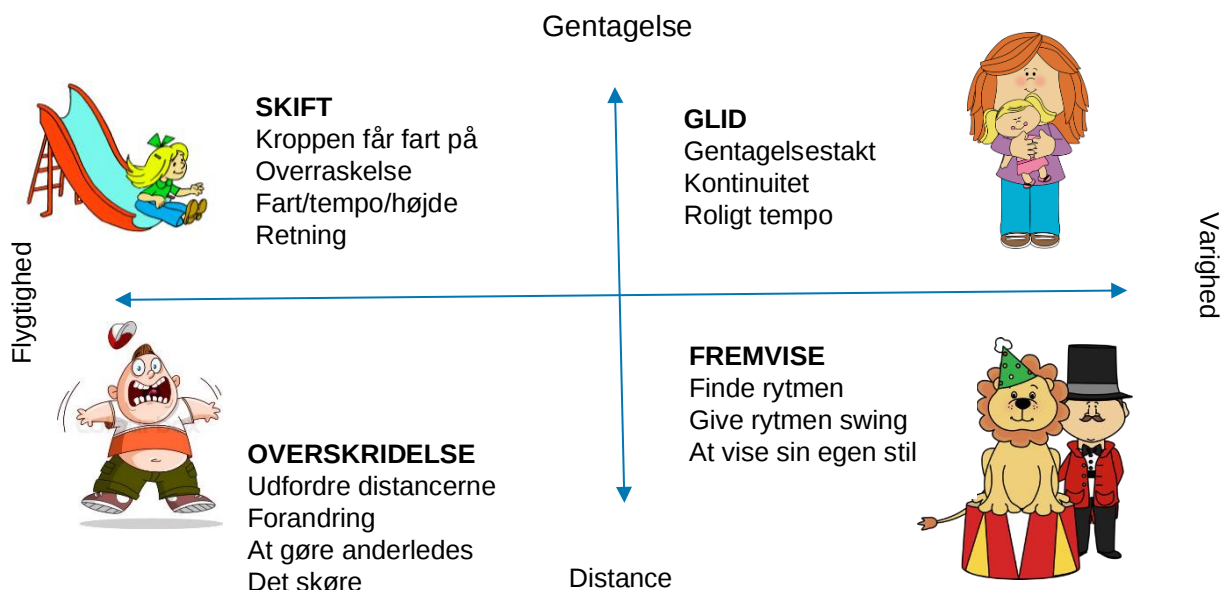
Hvis man skal være en del af fx slås-legen, er der praksisser, dvs. gentagelser, som man må have lært sig. Hvis et barn ikke har lært konstruktionen og gentagelserne i denne leg, vil barnet hurtigt blive ekskluderet eller selv vælge fra, fordi det bliver for svært for barnet at forstå.

Hvis det ene barn i eksemplet med krokodillelegen, ikke forstod at ændre i legepraksissen, så krokodillerne pludselig blev til mus, ville den anden dreng formodentlig ikke turde hoppe af gyngen, men fortsætte legen i en anden konstruktion.

Helle Marie Skovbjerg taler om 4 legepraksisser som repræsenterer 4 legestemninger. Det illustreres herunder:

⁴ Perspektiver på leg. Helle Marie Skovbjerg side 65

Tre af legestemninger, er nogle som er velansete og genkendelige igennem årtier, og som blot fortsætter på samme måde fremadrettet, det er noget der er dybt kulturelt i vores og i andres samfund. De fleste børn lærer tidligt hvad en gynges og en rutschebane skal og kan bruges til, ligeledes lærer størstedelen af børn hvad man kan lege i en sandkasse. Konstruktionslege som Lego og dukkelege er også lege som størstedelen af børn kender og uden problemer kan deltage i, da det blot er at sige ja til det allerede etablerede.

Selve legredskaberne inviterer til en bestemt form for leg, som fx er genkendelige fra deres hverdag og let for børn at gennemskue og relatere sig til.

Disse lege har voksne let ved at relatere sig til, mange kender dem fra deres barndom, de lege har derfor ofte gode betingelser hos de voksne, og de har let ved at guide og vejlede børnene i disse lege.

Når man ser på den legestemning Helle Marie Skovbjerg kalder for Glid/hengiven, er det en legestemning hvor kroppen er i ro og børnene vil opleve en flowtilstand. Der er kontinuitet i form af gentagelig praksis og en rytme og takt som skaber tryghed og forudsigelighed hos børnene.

Et eksempel på det er i et børneinterview med to 4-årige piger, hvor samtalen falder på at lege med barbie dukker. De fortæller at de ofte leger med dukker og at de leger i et bestemt rum. Den ene pige siger: "Jeg elsker at lege med denne her Barbiedukke, den har det flotteste hår af dem alle sammen". Den anden pige erklærer sig enig. De begynder pludselig at lege at dukkerne skal have nyt tøj på, og at de skal til frisør. De finder en meget korthåret dukke, og siger så: "Engang legede vi med en dreng, men han klippede håret af denne her dukke, og sådan må man altså ikke lege med dukker". De bliver spurgt om hvorfor man ikke må det, falder svaret straks "fordi håret ikke kan vokse ud igen", de fortæller derefter hvordan man så skal lege med dukker. "Man kan give dem tøj på, lege far mor og børn, vi har også en Barbie dukke der kan have en baby inde i maven, men nu er maven blevet væk, så nu er der kun et hul. Men vi giver hende bare en kjole på, så kan man ikke se det".

Det ses i eksemplet at børnene ved hvordan de skal lege med dukker, de ved hvad der forventes og at de bare skal fortsætte den måde at lege på. Ligeledes ses det at da de fortæller om drengen der klippede dukken, blev det en overskridende legepraksis, som de ikke ville være med til.

Med hensyn til den legestemning der hedder Skift, er det en legestemning hvor man er højstemt, hvor kroppen er i centrum. Den omhandler at børnene skifter mellem fart, retning, højde og relationer. Der er en gentagelse der er tydelig, men med brud af og til. Denne legestemning indbefatter at opnå at få sus i maven. Det er fx gynger, ruchebane, trampolin med mere.

Et eksempel på dette er i et børneinterview med en 5-årig dreng der fortæller: "Det bedste sted jeg ved at lege, det er på klatrestativet og på ruchebanen, men nu er ruchebanen ikke så god mere, den gør ondt når man rucher, så det gider jeg ikke mere". Han fortalte livligt om hvor sjovt det at være rigtig god til at klatre i klatrestativet. Han spørges til hvem der har lært ham at klatre, til det fortalte han, at det er der mange der har, fordi han legede med mange forskellige børn, da børnene skiftede mellem de forskellige lege redskaber og de forskellige relationer. Dette eksempel illustrerer at det er legeredskaberne der er det primære, relationerne er ikke så afgørende for denne drengs optagethed af at lege og lære. Dog har relationerne en betydning i forhold til at lære at mestre ved at iagttage og blive inspireret af andre børn, til selv at turde og afprøve, *oplevelse suset!*

I den legestemning som Helle kalder Fremvise, er kendetegnet at det omhandler at lege optræde-lege fx cirkuslege. Her er det vigtigt at vise sin egen stil, da det omhandler at kunne stille sig frem og give sit besyv med. Der er bl.a. en publikumsrolle som de børn der er lidt tilbageholdende, kan varetage, og derved engageres som publikum.

Hvis man skal deltage i selve fremvise-legen, er det en forudsætning at det enkelte barn kan udtænke sin egen måde at være fx løve på. Derfor kan der godt være flere løver i et cirkus, fordi løverne kan gøre noget forskelligt. Men er der et barn der ikke selv kan formå at udtænke en løverolle, og som bare gør det et andet barn gør, bliver de hurtigt ekskluderet af legen.

I et børneinterview med en 5-årig dreng, blev der spurgt ind til fremviselege. Han fortalte om at i hans børnehus lavede de cirkus hvor man kunne "dappe"⁵. Han fortæller at det var ham der skulle dappe i cirkuset, og at der ikke var flere der kunne det. Han kunne ikke sidde stille, men måtte fremvise det flere gange. En 5-årig pige der også deltager i det pågældende interview, rejste sig op og forsøgte sig med at dappe. Drengen fortalte hende at det var ham der skulle gøre det, og at hun kunne danse, men der var ingen i børnenes cirkus der skulle danse. Det ses tydeligt at drengen har fundet sin egen stil og han vil være den der fremviser dette. Dette er noget han er god til. Da pigen vil vise det også, stopper han hende, ved at sige at hun kan danse i stedet for. Det kan ses i Helle Marie Skovbjergs teori om at alle børn i fremviselege, skal have sin egen stil, da de ellers bliver ekskluderet i legen, hvilket kan være dette der forekommer i ovenstående eksempel. Når børn deltager i fremviserlege, er det element, at vise noget særegent, væsentligt at kunne, da det får legen i flow, og fastholder publikum.

I nederste venstre hjørne, har vi den legestemning, som Helle Marie Skovbjerg kalder OVERSKRIDELSE. Den er kendetegnet ved en stærk distancering fra gentagelsen. Det vil sige at i denne praksis handler det hele tiden om at lave noget om, om at udfordre og at komme ud af takt. Forandringen er forventelig og ofte er udfaldet af gentagelser, præget af at overgå hinanden i at være skøre, pjattede og fjollede. Det handler om at gøre alt det man ikke burde gøre, man sætter sig imod og kobler sig alene til gentagelsen for at gøre oprør mod den.⁶

Fx som en dreng fortalte om engang han hoppede over hegnet, bare fordi han lige ville prøve det. Da han bliver spurgt om hvorfor han gjorde det, var forklaringen at det var sjovt og at det var sammen med den modigste dreng fra børnehaven. Når der spørges til om han var bange for at blive opdaget, svarer han at det var han, men at den modige dreng gerne ville og så hoppede han over og derefter hoppede ham der fortalte historien også over.

⁵ At dappe er en bevægelse med begge arme foran hovedet, som hører til i et spil der hedder Fortnite.

⁶ Perspektiver på lege. Helle Marie Skovbjerg side 68

Han bliver spurgt om det var spændende, han svarer at det var det, men at han også var bange for at blive opdaget.

Denne legepraksis kan virke fascinerende for nogen børn som derfor vil optræde som tilskuere, eller den kan give anledning til utryghed hos andre børn, som kommer til udtryk ved at børnene tilkalder en voksen.

Denne legepraksis er også den der har de dårligste betingelser, da personalet ofte vil stoppe disse lege. Legene larmer, roder og de er overskridende. Børnene vil ofte være i et højt tempo og bevæge sig fra sted til sted. Men ikke desto mindre er det en forudsætning for at børn oplever sig set, hørt og respekteret, at der gives mulighed og plads til, at børn med sådanne præferencer kan udfolde sig trygt og sikkert. Det stiller krav til os professionelle om at indrette et sikkert og trygt læringsmiljø, for de børn der har behov for at udfolde denne legstemning. Her udgør bl.a. vores "puderum" og "motorikrum" en velegnet fysisk ramme.

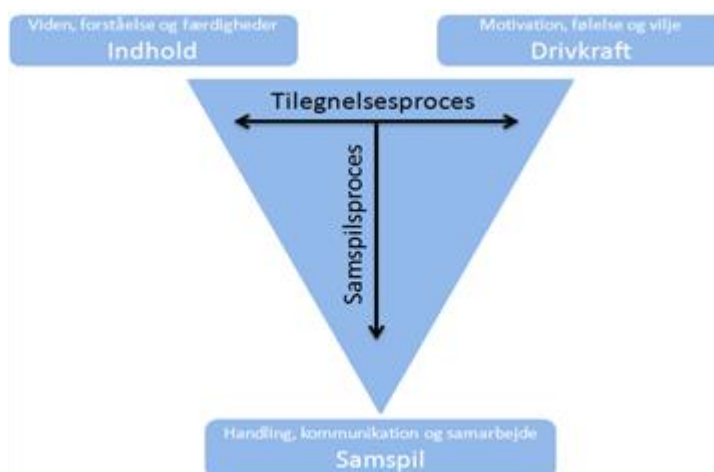
DCUM (dansk center for undervisningsmiljø) har også en vigtig pointe. Leg og lyd hører sammen. Når børn leger kan det høres. Tale, grin, råb og udbrud er et helt naturligt element. I det gode børnemiljø skal der derfor både være plads til lege med lyd og mere stillesiddende aktiviteter. Det taler godt ind i det ovenstående afsnit om leg. Det er derfor af altafgørende betydning, at vores børnemiljøer i Område Kildedam indrettes netop efter at der skal være plads til alle legeformer. Vi er på vej, og dygtiggør os hele tiden. En af de videnskilder vi særligt benytter, er børneperspektivet.

LÆRING.

Loven siger at læring skal forstås bredt, og læring sker f.eks. gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret. Det pædagogiske læringsmiljø handler om at fremme børns kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling og forståelse. (Forarbejder til dagtilbudslovens §8, stk. 2)

Vores måde at forstå læring på, tager blandt andet udgangspunkt i Knud Illeris læringstrekant. Der er 3 parametre der skal være til stede for at de ønskede læringsmål for børnene kan finde sted. Det ses i figuren herunder at der foregår to processer på samme tid, det er en tilegnelsesproces på den vandrette pil, dette ligger udelukkende i individet, og en samspilsproces som er den lodrette pil, som sker i samspil med andre.

Illeris siger at det indhold der skal læres, skal være lige tilpas svært og ikke for let for at det findes interessant for individet. Det betyder at vi voksne som rollemodeller skal kunne skabe et læringsmiljø der tager udgangspunkt i Zonen for nærmeste udvikling for at få barnet til at koble sig på det der skal læres. Hvis dette sker, vil der opstå motivation i barnet, som finder det der skal læres spændende og meningsfuldt, så de netop kobler sig på det der skal læres. Lige så vigtigt er det hvem der skal læres noget sammen med, da det medvirker til motivationen i det enkelte barn, hvis relationen mellem barnet og dets relationer er positive og meningsfulde. Det vil da virke understøttende for det enkelte barn, at det er et trygt og udviklende miljø og dermed kan der opstå mesterlære fra det ene barn til det andet, da trygheden i relationen er på plads.

Vi er som mennesker sådan indrettet, at fællesskabet er meget vigtigt for vores eksistens. Det er helt tilbage fra vi var hulemennesker, det ses i Evolutionsteorien at det var livsvigtigt at være i sin egen klan, for ikke at blive udsat af hulen, og dermed overladt til diverse farer, såsom løver, andre klaner mm.

I dag har vi ikke sådanne farer hængende over os, og alligevel kan det føles sådan hvis vi sættes uden for fællesskabet. Netop af den årsag er vores læringsmiljøer bygget om omkring børneperspektivet og børnefællesskaber med leg som drivkraft.

Som beskrevet under grundsynet *Børneperspektiv*, kan det være svært for voksne i professionelle læringsfællesskaber at skubbe sin forudindtagetthed til side, for virkelig at forstå børneperspektivet i et *børneperspektiv*. I eksemplet hvor en 5-årig dreng i et interview blev spurgt om han har nogen gode venner, da han en stor del af tiden fortæller om at de dinosaurer han sidder og leger med, er hans venner, afspejler denne drengs fortælling et barn som ikke oplever sig som en del af børnefællesskabet, og indgår dermed ikke naturligt i samspil med andre børn. Ifølge Illeris var dette barns forudsætninger for læring ikke opfyldt, men blev det som følge af de voksnes evne til at reflektere over denne drengs perspektiv, og omgående ændrer praksis.

Det er anden ordens læring at se børneperspektivet i metaniveau, for dermed at få et renere billede af børneperspektivet end når det ses ud fra den voksnes perspektiv. Når dette sker i læringsfællesskab, kræver det mod at udtrykke den erkendelse den enkelte får, da det kan opleves som at gå imod fællesskabet, som har den forståelse som det har, som fælles viden. Den fælles viden kan være begrænsende, men når læringsfællesskabet forstår hvor vigtigt det er at tage

det skinbarlige børneperspektiv ind, vil der opstå en ny og værdifuld viden i læringsfællesskabet, og det vil skabe ny og stærkere form for fagligt fællesskab, som vil opleves særdeles udviklende for den enkelte og for fællesskabet som helhed. Det er hele essensen i løst koblede systemer som kobler sig på hinanden i en meningsfuld sammenhæng og så er vi tilbage til læringstrekan-ten.

Et eksempel på dette fra et af børneinterviewene hvor to 5-årige, en dreng og en pige, fortæller om hvordan og hvornår de har lært at tegne. Drengen fortæller at han altid har kunne tegne, han bliver spurgt om han kunne det da han blev født, til det svarer han ja!. Dialogen mellem børnene udspiller sig herefter således:

"Man kan ikke tegne når man er et spædbarn" siger pigen, "jo" siger drengen "da jeg blev født startede jeg med at tegne et hus", han viser et hus han lige har tegnet. "Nej" siger pigen, "spædbørn kan altså ikke tegne, det siger min mor og hun er jordemoder". Drengen sidder lidt stille og tænker, så siger han "jeg sagde ikke jeg kunne lege med jord, men at jeg kunne tegne et hus". Pigen kigger forundret på ham. De fortsætter med at tegne. Drengen bliver spurgt om han ved hvad en jordemoder er og hvad hun laver. Han svarer at hun leger med jord. Pigen kigger op og siger "nej det gør hun ikke, hun hjælper damer med at få de små børn ud af maven".

Her ses det at den voksne er understøttende i dialogen, og samtidig giver plads til at børnene kan danne deres egne billeder af hvad, i dette tilfælde, en jordemoder er.

Som loven tilskriver er vi forpligtet på at forstå læring i bred forstand. Det betyder at vi må være nysgerrige og undersøgende på det som vi tror vi ved, umiddelbart tager for givet, eller blot tolker på. Under grundsynene BØRNESYN, DANNEELSE & BØRNEPERSPEKTIV, og LEG, har vi bl.a. beskrevet hvordan læring ser ud, når vi lytter til børn, som selv sætter ord på hvordan de oplever dimensioner i deres virkelighed. Når vi flytter os fra børnenes perspektiv, og indtager det fagprofessionelle perspektiv, forstår vi læring som udtryk for barnets generelle udvikling. Det afføder et behov hos os, for at kunne måle progression hos børn.

Som nævnt under afsnittet *Datagrundlag*, i første del af denne SPL, benytter Område Kildedam [Kompetencehjulet](#) til at indfange elementerne i formålsparagraffen, og til at måle progression ved bl.a. systematisk at observere det enkelte barns kompetencer i hverdagen i dagtilbuddet. Ved besvarelse af en række udsagn inden for læreplanens seks temaer får vi - et øjebliksbillede - af barnets/børnegruppens udvikling, som den opleves i dagtilbuddet, samt en indikation på potentialer og udviklingsbehov.

Når vi laver en status på gruppe niveau, genereres data der viser progression over en given periode. De fremkomne data giver os en indikation på, hvilke læringsmiljøer vi skal have særlig fokus på i den kommende periode.

Vi bruger ligeledes Kompetencehjulet til at indfange læring og progression på enkelt barns niveau, hvilket særligt gavner arbejdet med børn i udsatte positioner, når vi skal forstå og afdække barnets potentiale og udfordringer, med henblik på at indrette, eller finde, de rette miljøer for understøttelse af disse børns læring og trivsel.

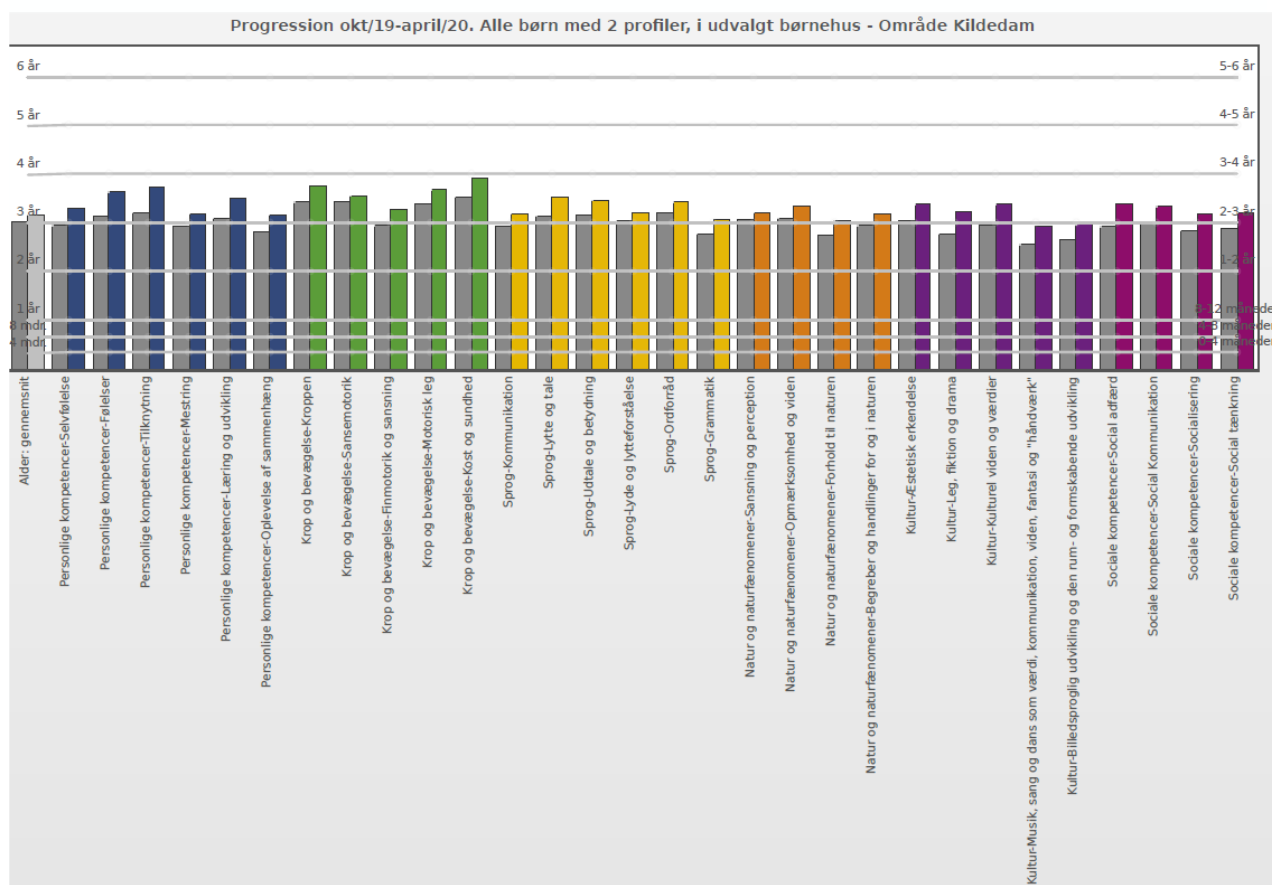
Kompetencehjulet er baseret på relevante nyere psykologiske udviklingsbeskrivelser og omfattende forskning og teori - alle med udgangspunkt i en anerkendende ressource- og relationsorienteret tilgang.

Kompetencehjulet gør det let for fagpersoner at se alle børn ud fra en ressource- og helhedsorienteret tilgang. Barnets profil synliggør ressourcer og fokusområder og indeholder forslag til aktiviteter i barnets nærmeste udviklingszone. (Vygotsky 1896-1934)

Kompetenceprofilen er altså **ikke** et resultat af en test, men er et øjebliksbillede af, hvordan professionelle tæt på, oplever barnets/børnegruppens kompetencer.

Når vi trækker data i det lokale børnehus på gruppe- eller enkelt barn niveau får vi et yderst meningsgivende og anvendeligt datagrundlag, som hjælper os med at sætte lup på læringsmiljøet i hverdagen, og dermed på indretning af læringsmiljøer målrettet både det enkelte barns og den givne børnegruppes aktuelle behov.

Den grafiske visning gør det let at få et overblik over en børnegruppe, eller et enkelt barns kompetencer, og at få et overblik over nærmeste udviklingszone. F.eks. afsløres det ved en såkaldt "hængekøje" hvis der er områder indenfor det enkelte læreplanstema som kalder på opmærksomhed.

Af hensyn til GDPR, er data i denne SPL, anonymiseret således at det ikke er muligt at identificere enkelte børn.

Eksemplet ovenfor, er data fra et udvalgt børnehus i Område Kildedam, som viser progression i perioden 1.10.19-1.4.20, for de 0 – 6-årige børn, der har været indskrevet så længe, at de har fået lavet 2 profiler.

Den mørkegrå søjle viser hvor børnene lå ved første måling, og de farvede søjler viser hvor børnene ligger ved anden måling.

Når vi sammenligner søjlerne med børnenes gennemsnitsalder, ligger børnene generelt rigtig fint, faktisk er der flere områder hvor der kan måles høj grad af progression ved anden måling. F.eks. kan man under det blå læreplanstema, [Barnets personlige udvikling](#), undertema: *Personlige kompetencer-tilknytning*, aflæse en progression der ligger højere end gennemsnitsalderen ved både første og anden måling. Springet mellem første og anden måling fortæller os noget om, at når vi målrettet bruger data til at sætte lup på læringsmiljøet, så giver vi børnene næring til at udnytte deres fulde potentiale, så de udvikler kompetencer på et højere niveau.

En lille "hængekøje" kan identificeres under det lille læreplanstema: **Kultur**, undertema: *Kultur-musik, sang og dans som værdi.....*

Her ligger børnenes kompetencer lidt under gennemsnitsalderen, både ved første og anden måling.

Det fortæller os at vi skal have et skærpet fokus på aktiviteter der understøtter dette i vores tilrettelæggelse af pædagogisk praksis, ved at skabe og tilbyde læringsrum hvor børnene får mulighed for at møde disse elementer. Vi ser frem til det kommende års April-festival, (kæmpe børneteater-festival 2021), hvor vi sammen med børnene vil deltage aktivt i de tiltag der er mulige, og som vi ikke selv ville kunne iværksætte på det niveau, som vi forventer Teatercentrum m.fl. kan mønstre. Det glæder vi os til! Derudover skal vi fokusere på at få mere sang og musik ind i hverdagen, f.eks. ved at digte vrøvlesange, mens vi dækker bord, vasker hænder, o.lign.

BØRNEFÆLLESSKABER:

Loven siger at leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for. Relationer og venskaber er afgørende, hvor alle børn skal opleve at være en del af fællesskabet og blive respekteret og lyttet til. I dagtilbuddenes hverdag skal der være plads til, at det enkelte barn kan vise initiativ og kan være aktivt deltagende, samtidig med at fællesskaber skaber rum til alle, nye relationer og mulighed for at prøve forskellige positioner mv. Det er det pædagogiske personales og ledelsens opgave at skabe en balance mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet. (Forarbejder til dagtilbudslovens §8, stk. 2)

I Område Kildedam ser vi børnefællesskaber som omdrejningspunktet for al læring, leg og udvikling. Som beskrevet i afsnittet om læring, forholder vi os til Knud Illeris læringstrekant, og særligt i forhold til den lodrette pil som omhandler samspilsprocessen i det der skal læres. Samspilsdimensionen omfatter det at arbejde med handling, kommunikation og samarbejde for at tilstræbe samhørighed og social sammenhæng. I afsnittet om læring beskriver vi at mennesker generelt stræber efter at være en del af et fællesskab, derfor er netop samspilsprocessen særdeles vigtig, da det at være en del af et fællesskab er altafgørende for trygheden hos det enkelte barn. Når barnet oplever tryghed, vil det kunne finde det meningsgivende at koble sig på de andre børn i fællesskabet, som vil medvirke til at give barnet en følelse af at være en del af noget der er større end sig selv.

Alle børn i Område Kildedam ses som et vigtigt individ i medvirken til skabelsen af fællesskabet og af det sociale rum.

Al dannelse, leg og læring sker i socialt samspil med de andre børn og de voksne. Vi lægger vægt på at det enkelte barn får mod til at udvise initiativ og være aktivt deltagende i fællesskabet. Ligeledes har vi fokus på, at i fællesskabet skabes der rum til alle. Det er i børnefællesskabet at børnene kan afprøve nye positioner og nye roller, opleve forskellighed, erfare andres respons og følelsesmæssige reaktioner. For at understøtte børnenes læring i at forstå følelsesmæssige reaktioner og adfærd benytter vi bl.a. det forebyggende antimobbeprogram *Fri for Mobberi*, til 0-9-årige børn, fagfolk og forældre, som Mary Fonden og Red Barnet står bag. Programmet består af pædagogiske materialer, der gør det konkret målrettet at styrke børnefællesskabet og forebygge mobning.

I et børneinterview bliver to piger på 4 år spurgt om de kender materialet "Fri for mobberi". Den ene tilkendegiver at det gør hun. Hun bliver spurgt hvordan det bliver brugt i hendes børnehave. Dialogen udspiller sig således:

Kender I fri mobberi? Det ene barn siger "nej det gør jeg ikke", det andet barn siger "ja det gør jeg, det er det med at vi har bamser. Jeg har også set nogle billeder hvor vi skal sige hvordan børnene på billederne har det". Hun bliver spurgt om hun kender ordet følelser. "Ja det er når man er ked af det og glad, man kan også nogle gange få en dum fornemmelse i maven. Ligesom det gør ondt i maven". Hun bliver spurgt om hvad en dum fornemmelse er. Hun svarer "det

er når man godt ved man har gjort noget dumt". Den anden pige siger "nåh ja, ligesom man ikke må lave mobberi". Hun bliver spurgt hvad mobberi er for noget "det er når man driller og det kan man se på billederne vi har set på i samling. Der var en pige der stod og kiggede på de andre og ikke måtte være med til at lege". "Hvordan mon den pige havde det?" Hun svarer "hun var rigtig ked af det og jeg tror hun ville hjem fra børnehaven". "Hvordan kunne du se hun var ked af det?", hun svarede at hun kunne se det, fordi pigen havde et trist ansigt og kiggede på de andre børn der legede.

Børnene bliver spurgt hvad man gør i deres børnehave hvis nogle børn ikke har nogen at lege med. Den anden pige svarer "man kan jo synge en sang for dem så de bliver glade". Den første pige siger "ja og man kan spørge om de vil være med til at lege, ellers kan man hente en voksen".

Det ses tydeligt i børnenes dialog, at det skaber mistrivsel ikke at være en del af et børnefællesskab. Per Schulz Jørgensen siger således om vigtigheden af at være en del af et fællesskab:

"Social trivsel er for alle børn forbundet med at være elsket, tryk, anerkendt og føle, at man er noget værd – både i de andres og i egne øjne."

Da de voksne blev forevist børneinterviewene, var reaktionen at det var positivt at børnene var så gode til at sætte ord på deres følelser, og nogle voksne kunne høre sig selv i det børnene sagde. Nogle gange var det positivt og andre gange blev de overraskede over udmeldingen fra børnene. Det gjorde sig blandt andet gældende da pigen i ovenstående eksempel sagde at man kunne synge en sang for de børn der var kede af det, så de kunne blive glade. Første reaktion fra de voksne var at der blev grinet og sagt "nåh". Derefter blev de bedt om at sætte sig ind i pigens oplevelse og udsagn. Det medførte at en medarbejder kom i tanke om, at de på stuen taler med børnene om at man bliver glad af at synge. Lige med et kom der en god og konstruktiv dialog ud af pigens udsagn.

De talte også om at de i dagligdagen umiddelbart ikke ville have tænkt så meget over det som de gjorde nu. Eksemplet viser at hvis medarbejderne ikke giver sig tiden til vitterlig at se i børneperspektivet ud fra børnenes synspunkt, ville pigens udsagn ikke give mening, og hun ville ikke føle sig set, anerkendt og dermed måske ikke følt at hun var værd at lytte til.

Ligeledes viser det tydeligt hvor vigtigt det er, at vi professionelle giver os tiden og gør os de anstrengelser som det er at gå i anden ordens læring, ved at kigge på os selv ude fra, med børnenes perspektiv på vores rolle.

Leg og læring ser vi som to dele der ikke kan ses uafhængig af hinanden. Det er en del af det gode børnemiljø i Område Kildedam at begge aspekter er til stede samtidig. Som man også kan læse i DCUM (Dansk center for undervisningsmiljø) står der beskrevet at jo flere hverdagsrutiner børnene kan være en del af, jo mere læring og mestring vil de opleve, da de kan være aktive i de aktiviteter der sker hver dag. F.eks. beskriver et barn på 4 år i et børneinterview: "Jeg er med til dække bord når vi skal spise frokost, og gafflen skal ligge på den ene side af tallerkenen og kniven på den anden. Jeg ved selv hvor tingene er. Barnet bliver spurgt om hun gør det alene, hvortil hun fortæller at hun er sammen med et mindre barn som hun skal vise hvordan man gør. Hun fortæller at hun har set noget med en fest hos Dronningen, og der havde de fine kjoler og fine halskæder på. Hun siger at hun nogle gange leger at de dækker bord hos dronningen og at de er dronningens to hunde.

I ovenstående eksempel ses det tydeligt at leg og læring og sociale fællesskaber til sammen har en betydning i hverdagslæringen. Pigen på 4 år, er nu så bekendt med opgaven, at hun har overskud til at lege, at hun dækker bord hos Dronningen og samtidig at hun er en hund. Det fortæller at hun er tryk og sikker på hendes opgave og at hun føler sig anerkendt og noget værd. Det skaber social trivsel, hvilket ses her da hun støtter det mindre barn i at kunne mestre opgaven.

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Sådan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

I Område Kildedam er vi af den overbevisning at børn lærer bedst gennem udforskning, leg og samspil med andre. Det vil sige at læring og dannelse udvikles grundlæggende gennem leg og sociale fællesskaber.

Derudover er vi også af den overbevisning at hverdagen skal være genkendelig for børnene, for at skabe de bedste læringsmiljøer. Læringsmiljøer som tager udgangspunkt i en organisering, der er præget af faste rutiner, og kendte voksne. Hverdagen er organiseret i en struktur, med genkendelige aktiviteter såsom bl.a. samling, frokost, legepladstid, bevægelse, ture mm. Aktiviteter som er voksen/voksen initieret, voksen/barn initieret, eller barn/barn initieret. Når læringsmiljøet er præget af gentagelser og genkendelighed opleves det tryghedsskabende for børnene, et vigtigt fundament for at styrke børnenes mestring i egen livsverden.

Vi ser læringsmiljøet som en ramme for børns mulighed for at opøve gå-på-mod, livsduelighed, kunne mestre frygten for at fejle og frygten for at italesætte egne succeser. Vi ser det at fejle og det at lykkes, som en naturlig del af børns udvikling. Dét at kunne erkende og anerkende både egne fejl og egne succeser, er betydningsfulde kompetencer i forhold til at kunne indgå i sociale fællesskaber. Når børn lærer at erkende og anerkende egne erfaringer, udvikles deres kompetencer til også at forstå andre børn. Begge elementer anser vi for at udgøre en uvurderlig del af børns udvikling og dannelsesproces.

Læringsmiljøet definerer vi dels som de fysiske rum, dvs. lokaler/stuer, uderummet, legepladsen, indretning af samme og andre matrikler vi besøger. Og dels det professionelle virke hvor vi forstår det pædagogiske personales kompetencer og interaktion som det læringsmiljø der udtrykkes i personales adfærd og kommunikation. For os er det en forudsætning at læringsmiljøet skaber plads til alle børn, og at forskelligheder og mangfoldighed opleves som en styrke for det sociale fællesskab.

Det ses fx ved at børn med forskellige baggrunde og forudsætninger fx to-sprogede børn som kan have udfordringer ved at gøre sig forståelig via sproget, bliver understøttet af læringsmiljøet, ved at enten en voksen og/eller et barn bruger sig selv, og en leg eller aktivitet som fundament til at invitere barnet til at indgå i de sociale fællesskaber.

Et eksempel:

”A kan endnu ikke finde ud af at male med en pensel, han ser at de fleste andre børn omkring ham, mestrer denne opgave. A virker meget interesseret i det de andre børn laver med penslerne. Pædagogen som er sammen med børnegruppen, ved at A’s forudsætning for at male et billede

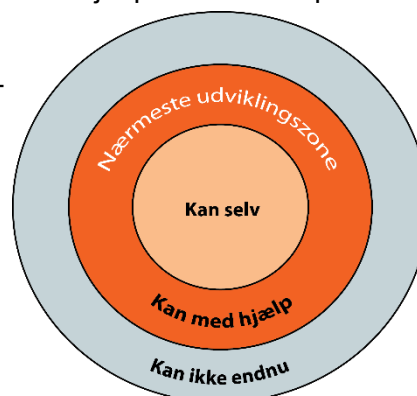
er, at han kan holde på og arbejde med en pensel, men at han endnu ikke selv kan, og at han udviser interesse.

Hun har set at A vender penslen forkert, at han kaster med den, men også at han forsøger at dyppe den i maling. Pædagogen sætter en leg i gang, hvor børnene skal være sammen to og to, og hvor den ene starter med at male den anden på hånden. Derefter skal de bytte, og der er den voksne særlig opmærksom på at understøtte A. Dette er med til at give A optimal mulighed for at udvikle kompetence indenfor det at benytte en pensel, men også at give ham mulighed for at indgå i et fællesskab, hvor legen er grundlæggende og hvor relationerne er det bærende element for at læringen opnås gennem en opsat legestruktur".

I eksemplet forholder pædagogen sig undersøgende til A's interesse for aktiviteten, men også til at han endnu ikke mestrer denne opgave. Pædagogen sætter stilladsering op i form af en struktur, som giver A mulighed for at arbejde med et andet barn som en del af en større social kontekst. Det vil sige at hun skaber tryghed for A og giver ham mulighed for i fred og ro og udforske i fællesskab med et andet barn. Hun arbejder med begrebet "Zonen for nærmeste udvikling", og ved at A er lige ved at kunne mestre det at forstå hvad en pensel bruges til, og hvordan man kan skabe med denne.

Zonen for nærmeste udvikling er udviklet af Lev Semyonovich Vygotsky (1896-1934), som var en russisk psykolog. I modellen ses den nærmeste udvikling som "kan med hjælp". Det er netop det eksemplet herover illustrerer.

En anden praksisfortælling fra et børnehus i Område Kildedam illustrerer hvordan en gruppe drenge kan integrere regler, rammer og dannelse af legeprocesser. Det vil sige at de forstår at lave transfer fra lege de er blevet præsenteret for af de voksne, til selv at forhandle, finde på, justere sig i forhold til hinanden med mere.

Seks drenge går ind i soverummet og går lidt rundt, tilsyneladende ved de ikke rigtig hvad de skal finde på.

Døren står åben så vi både kan se og høre drengene.

Det hele foregår stille og roligt.

Pludselig ser vi at drengene har sat sig i en rundkreds på gulvet. En af dem går ind i midten og lægger sig, en anden dreng tager en Duplo klods og lægger den på ryggen af drengen i midten, der bliver peget i stilhed på en af drengene, som tager klodsen. Alle drenge tager hænderne om på ryggen og siger "Lille hund, der er nogen der har taget dit kødben". (Vi havde et par dage i forvejen leget denne leg).

Legen fortsætter – på et tidspunkt udvides den, så der er tre hunde, og selv med tre hunde overholdes reglerne for legen, uden voksenunderstøttelse. Disse drenge har afstemt reglerne, og ingen bryder dem.

På et tidspunkt stopper legen og drengene går i gang med at lave en lang bane af madrasser. De stiller sig på en lang række og kaster efter tur en Duplo klods. Jeg går ind for at se hvad det går ud på, og siger at det ikke er så godt at kaste med klodserne. De siger de bare vil prøve at kaste dem op i en kasse, som står oppe på en hylde.

Jeg foreslår at vi finder nogle ærteposere, som de kan kaste med i stedet for. Jeg giver dem ærteposere og en skraldespand og siger de måske kan kaste poserne i skraldespanden i stedet for. Den er de straks med på. Jeg går ud af soverummet og lader drengene styre legen selv. Vi har dog stadig et øje på hvad der foregår.

Drengene stiller igen op på en række på madrasserne og venter på tur. Når en dreng har kastet, går han ned bagerst i rækken. Dette fortsætter en tid, inden legen går i opløsning. Ingen forlod

legen midt i det hele og det foregik uden konflikter af nogen art. Regler og rammer var tydelige og afstemte mellem de tre drenge. (Pædagog fra et børnehus i Område Kildedam))

I eksemplet ses hvordan børnene bl.a. viser dannelse, ved at stå på række, ved at skiftes og ved lege en gammel dansk leg som de har lært af de voksne hvor reglerne og rammer er tydelige.

Sådanne regellege leges hele dagen, med eller uden understøttelse af voksne. Børnene afprøver i eksemplet deres nye læring fra legen for nogle dage siden, og de justerer sig i forhold til hinanden i hele legeprocessen. De giver plads til hinanden og viser hinanden hensyn, det ses bl.a. da der pludselig kan være tre hunde med i legen. Det vil sige at rammerne rekonstrueres og nytænkes af børnene.

Samarbejde med forældre om børns læring

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring."

Sådan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring.

I Område Kildedam møder vi som oftes forældrene dagligt, og bare det at tale sammen et kort øjeblik ved aflevering og afhentning, ser vi det som et eksempel på samarbejde med forældrene om børnenes trivsel, udvikling og læring. Det daglige møde er tryghedsskabende og danner dermed grobund for godt og tillidsfuldt samarbejde.

Ifølge Rådet for Børns læring, er antallet af børn der går i dagtilbud i Danmark højt, 90 % af landets 1-2 årige og 98 % af de 3-5 årige. Børnene tilbringer en stor del af deres vågne timer i dagtilbud. Derfor betyder læringsmiljøet i dagtilbuddet og sammenhængen mellem dette miljø og barnets hjem ekstra meget i dansk kontekst.⁷

Det bærende i samarbejdet med forældrene handler om at understøtte børnenes muligheder for at for at trives, lære og udvikle sig. Det gøres blandt andet ved at understøtte børnenes grundlæggende kompetencer og *lysten* til at lære, da det er det grundlæggende for at tilegne sig læring og dermed opnå mestring over og i eget liv er at *lysten* er til stede. Netop lysten til at lære hos barnet, er afhængig af samarbejdet mellem dagtilbud og forældre, da enigheden om at understøtte barnets udvikling, trivsel og læring er retningsvisende for det gå-på-mod barnet vil kunne opøve.

For at skabe bedst mulig grobund for dette, er vores tilgang til samarbejdet med forældrene i Område Kildedam, præget af tillid og imødekommenhed og vi har den filosofi at forældrene altid er en del af løsningen og at de inddrages i alt arbejde omkring deres børn udvikling, læring og trivsel.

⁷ Mortensen & Næsby. Den styrkede pædagogiske læreplan side 212

Det ses også når vi afholder udviklingsmøder, netværksmøder, overleveringsmøder, forældremøder, forældresamtaler mm.

I Område Kildedam er vi af den opfattelse at forældrene kender deres børn bedst, når det omhandler børnenes tid hjemme og i andre fritidskonstellationer, og at vi kender dem bedst i dagtilbuddet. Børn kan agere forskelligt afhængig af den kontekst de befinder sig i. Nogle børn har en ret ens adfærd hjemme og ude, og andre børn kan have en meget forskellige adfærd hjemme og i dagtilbud. Vi ser det som vores opgave at søge viden og erfaringer fra forældrene om hvordan de ser, hjælper og understøtter deres barn hjemme, ligesom det er forældrenes opgave at vise interesse for deres barns liv i dagtilbuddet drage nytte af de erfaringer og den viden vi har om deres barn. I samarbejdet med forældrene arbejder vi tværfagligt med pædagogisk psykologisk rådgivning, myndighed, skole m.fl. for at understøtte og booste de tiltag der skal til, for at give børnene optimale muligheder for at udvikle sig og udvikle *lysten* til at lære, indgå i sociale fællesskaber, indgå i legerelationer mm. Ligesom det er en gensidig opgave at støtte op i fællesskab om det enkelte barns og børnegruppens trivsel, læring og dannelse.

I Område Kildedam samarbejder vi med forældre, ved at møde forældrene med ligeværdighed og en fælles interesse for at understøtte netop deres barns udvikling, læring og trivsel. Vi har forældre som selv opsøger sparring og selv tager initiativ til samarbejde og vi har forældre der ikke gør, og hvor vi derfor er opsøgende og inviterer til dialog.

Forældre som befinder sig hjemmevant i institutionskulturen, fordi de deler handlemønstre med pædagogerne, føler det mere naturligt selv at være opsøgende, mens det for andre forældre føles fremmed.⁸ Vi er særdeles opmærksomme på dette, netop derfor er vi opsøgende i samarbejdet, for at skabe tryghed og tillid i forhold til de forældre der ikke føler sig så hjemmevant i institutionskulturen.

Alt vores samarbejde med forældre bygger på en respekt og en nysgerrighed på hinandens indsigter i barnets liv.

Vi holder forældrearrangementer hvor forældrene har en stor grad af indflydelse og hvor vi inviterer forældre/familier indenfor i fællesskabet med andre forældre/familier. Vi ser det som en forudsætning for godt forældresamarbejde, at forældrene kan møde hinanden, skabe grobund for at lære hinanden at kende. Det at have et godt kendskab forældrene imellem, hjælper børnene i dagligdagen til at vise forståelse for hinanden, for når forældrene kender hinanden, er der god mulighed for at der tales positivt om institutionen og de andre forældre og de andre børn. Det medfører at børn bliver mere rummelige og lærer at forskelligheder er en styrke. Jo mere kendskab til hinanden, jo mere forståelse og jo mere succes får børnene i sociale fællesskaber.

Vi har forældreråd i alle vores huse i Område Kildedam. Forældrerådene består af forældre, en medarbejder og den pædagogiske leder. I forældrerådene tages der emner op såsom: arrangementer, trivsel i børnegruppen i dagtilbuddet, samarbejde mellem forældre, tilrettelæggelse af forældremøder, prioritering af børnehusets budget mm.

Alt i alt omhandler vores samarbejde med forældrene at børnene skal have oplevelsen af at høre til i fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource. Så de får mulighed for at lære at udtrykke sig, at udvikle empati, at lære at forstå demokratisk dannelse, at børn udvikler deres sprog og kommunikation, der bidrager til at de kan forstå sig selv og andre.

⁸ Mortensen & Næsby. Den styrkede pædagogiske læreplan.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Sådan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.

Vi forstår børn i udsatte positioner bredt. Nogle børn er qva en diagnose ex. ADHD, eller autisme, i en blivende udfordring. Andre børn er mærket af eksempelvis forældrenes skilsmisse, og så er det ofte i en periode de er i en udsat position. Det vil kort sagt sige, at børn i udsatte positioner, kan være kortvarigt og langvarigt.

I Område Kildedam har vi et ressourcecenter, ledet af den pædagogiske leder fra Solgården. Der er tilknyttet 2 ressourcepædagoger, som medvirker til at fremme trivsel, læring, udvikling og dannelse for børn i udsatte positioner, i områdets 7 kommunale børnehuse, samt de 3 private tilbud der ligger i Område Kildedam. Dette arbejdes udføres i tæt samarbejde med forældre og personalet i områdets børnehuse.

Det vi har fokus på, er bl.a. den tidlige indsats. At opspore familier, hvor børnene på den ene eller anden vis er i en udsat position. I forhold til en tidlig indsats arbejdes der med at iværksætte de rette pædagogiske indsatser, ligesom læringsmiljøet tilrettelægges, så børn i udsatte positioner understøttes i deres udvikling og trivsel. Dette gøres i tæt samarbejde med forældrene, da de er en vigtig aktør, i virkeligheden den vigtigste, i en helhedsorienteret og samlet indsats for barnet. Det børnesyn der ligger til grund for arbejdet med børn i udsatte positioner er, at alle børn har ret til lære at udvikle sig på deres præmisser og at vi skal give dem de bedste forudsætninger for at kunne udvikle sig. I det arbejde lægger vi vægt på, at de oplever sig hørt og set, og netop her er ressourceteamet en vigtig brik i samarbejdet med forældre, ledelse og personale i de pågældende institutioner.

Ressourcepædagogernes opgaver består i en blanding af observationer, handlinger og vejledning til personale og forældre.

Ressourcepædagogen vil have fokus på ressourcer hos barnet, interaktioner, relationer og de positive øjeblikke. Ressourcepædagogen er der kun med et formål at se hvor barnet har det godt, hvad barnet trives med og hvad barnet har behov for. Det falder godt i tråd med ICDP⁹ som en stor del af personalet er uddannet i. Det har den betydning at stort set alt personale er bekendt med at arbejde med denne metode, og derved lettere vil kunne fortsætte arbejdet, når ressourceforløbet er med ressourcepædagogen, er tilendebragt.

Ligeledes støtter og vejleder ressourceteamet med stue og gruppe opgaver, som omhandler de pædagogiske læringsmiljøer, for at personalet får mulighed for at se nogle andre vinkler, på hvordan læringsmiljøet kan tilrettelægges, så alle børn får lige mulighed for at udvikle sig.

⁹ International Child Development Program, og er en metode udviklet af den norske psykologiprofessor Karsten Hundeide fra Universitetet i Oslo. Der er tale om et såkaldt sensitiveringsprogram, hvor målet er at forbedre læreres og pædagogers evne til at møde børnene på deres egne præmisser i både emotionel og kognitiv forstand. https://www.blivklog.dk/icdp-pa-barnets-praemisser/?qclid=EA-lalQobChMI-pz444ed6wIVEqWyCh2IHqwkEAAAYASAAEgIZCvD_BwE

For at lykkes med arbejdet med børn i udsatte positioner, har vi fokus på en anerkende, nærværende og positive tilgang, og dette guider og vejleder ressourcepædagogerne med. Alt arbejdet ses i børneperspektiv, og dette har vi bl.a. afdækket ved børneinterview, både med børn der er i udsatte positioner og børn der ikke er.

Ressourceteamet arbejder sammen med ledelse og personale og deltager ved netværksmøder hvor myndighed inddrages og udviklingsmøder, med beskrivelser af barnet, med forslag til pædagogiske tiltag med videre. Så barnet vil få en oplevelse af at blive understøttet i institutionen og hjemme i et fælles samarbejde.

Det kan være en stor sorg for forældre at skulle anerkende at deres barn er i udsat position, fx hvis det har udviklet en adfærd over tid, som fx kunne læne sig op ad en form for diagnose. Det kan tage tid, endog meget lang tid, for forældre at acceptere dette. Her er ressourceteamet nogle vigtige samarbejdspartnere ligesom myndighed, PPR m.fl. er en del af samarbejdet omkring børn i udsatte positioner.

Ressourcecentret arbejder ud fra at alle børn er en del af et fællesskab. Til tider kan det være et paradoks da nogle børn ikke har det behov, men har det bedst i periferien. Ressourcepædagogen kan ved hjælp af observationer, støtte og vejledning, medvirke til at afdække, at disse børn skal have tilrettelagt en anden form for pædagogisk læringsmiljø. Netop derfor kigger vi på det enkelte barn så hvert enkelt barns behov afdækkes og pædagogiske tiltag tilpasses det enkelte barn.

Ressourcecentret støtter både det enkelte barn og gruppen af børn ved at være med til at hjælpe barnet, i samarbejde med personalet og forældrene, at justere sig efter forholdene. Det foregår i en vekselvirkning mellem at barnet tages ud af fællesskabet og inde i fællesskabet. Når barnet tages ud af fællesskabet, gøres dette for at give dem intensiv træning i det de har udfordringer med. Dette gøres for at styrke barnet i fællesskabet i samarbejde med personalet. Det er en forudsætning at de professionelle omkring børn i udsatte positioner, forstår disse børn og tydeligt viser det i deres interaktion med børnene, da det er altafgørende for at de kan udvikle sig. Der fokuseres på at have høj kvalitet imellem børn og voksne, for at dette kan lykkes, er det en vigtig egenskab at kunne forholde sig professionelt til børneperspektivet. I et af børneinterviewene fortæller en 5-årig pige at der i hendes børnehave, er nogle drenge som ikke kan være med til samling. Hun spørges hvordan det kan være, og hun fortæller at de ikke kan sidde stille for så bliver de vist nok kede af det, og derfor kommer der en ressourcepædagog og henter dem. Da hun spørges ind til hvad ressourcepædagogen mon gør for at drengene ikke er så kede af det, fortæller hun at hun ved de leger og at hun også gerne vil lege med ressourcepædagogen, men det kan hun ikke fordi hun godt kan sidde stille. Da det kom frem i et af børnehusene, blev de voksne overraskede, de havde ikke tænkt på at de andre børn tillagde det særlig betydning, at nogle børn blev taget ud af fællesskabet, på den måde. Pigen fortæller desuden at drengene lærer nye lege, som de leger med hende bl.a. når de har været sammen med ressourcepædagogen. Hun fortsætter ved at fortælle, at nogle gange kan drengene godt være med, og det er rigtig sjovt siger hun, for så er ressourcepædagogen også med i samling.

I eksemplet fra børneinterviewet ses det at pigen oplever at drengene kan mestre nye lege, som ressourcepædagogen har lært dem. Det har tilsyneladende betydning for drengene, at de oplever succes fremfor nederlag hvis de skulle deltage i samlingen. Det ses også at ressourcepædagogen både arbejder med drengene inde i fællesskabet og udenfor fællesskabet. Men dette forekommer udelukkende for at styrke dem i fællesskabet. Det ses bl.a. ved at de har lært nogle nye lege, eller får mere forståelse for de allerede etablerede lege.

Sammenhæng til børnehaveklassen

I 2019 udarbejdede en arbejdsgruppe på tværs af dagtilbud- og skolebestyrelse, disse principper for samarbejde imellem skole og dagtilbud i Område Kildedam. Principperne blev endelig godkendt af begge bestyrelser i maj 2019, hvorefter arbejdet med at omsætte principperne til lokal praksis påbegyndtes i forældrerådene. Principperne er følgende:

- Vi kommunikerer så alle, både forældre og børn, føler sig velkomne og vejledt, både i hverdagen og i overgangen mellem dagtilbud og skole.

- Vi kommunikerer i et klart sprog og i god tid, så den enkelte familie oplever en rød tråd i overgangen mellem dagtilbud og skole.

- Vores overleveringsmøder holdes i et tæt samarbejde mellem forældre, dagtilbud og skole for at sikre, at forældrene er involverede tidligt til størst mulig succes for det enkelte barn.

- Vi styrker fællesskabet og relationerne for at skabe trygge rammer i overgangen fra dagtilbud til skole.

- Vi fremmer en kultur, hvor både børn og voksne finder det naturligt at give en hjælpende hånd til de der må have brug for det og i sidste ende skaber vi en ramme for børnene, hvor de kan forvente, at der er stærke sociale relationer.

- Vi koordinerer årligt det kommende års begivenheder og offentliggør dem til gavn for familier med børn i begge tilbud.

- Vi ønsker, at vores faciliteter er inviterende og kan bruges, hvor det giver mening, og hvor der er mulighed for det i vores lokalsamfund, så vores børn har en naturlig gang på vores matrikler til gavn for den samlede trivsel og tryghed.

I dagtilbudsloven står der at dagtilbud skal samarbejde med forældre og skole, for at sikre børn en god sammenhængende overgang mellem dagtilbud og fra dagtilbud til fritidstilbud og skole ved at udvikle og understøtte deres grundlæggende kompetencer og lysten til at lære.

I Område Kildedam gøres dette ved at vi i alle 7 børnehuse arbejder med at tage de kommende skolebørn fra i storgrupper. I arbejdet indgår legen som et centralt element, så lysten og glæden ved at lære hos det enkelte barn og i børnefællesskabet er det primære. Ligeledes øves børnene i at lytte intensivt, at modtage kollektive beskeder, at legelæse og legeskrive, der arbejdes med science specifikt vedrørende tal og mængder. Der arbejdes med selvværdet og selvtilliden og det at være i en mere specifik læringskontekst. En af de vigtigste elementer børnene skal lære, er at udvikle lyst, engagement og motivation for at lære at arbejde med indholdet af det der skal læres, ligesom det at indgå i sociale fællesskaber er en vigtig ting at mestre både i dagtilbud, familie og

skole/SFO. I samarbejde med forældrene arbejder vi målrettet på at det enkelte barn lærer at drage omsorg for sig selv og for andre.

Vi besøger skolen og SFOén flere gange inden skolestart. I nogle af afdelingerne, er børnene på skolerne en til to dage om ugen, så de ganske langsomt lærer en skole og SFOkontekst af kende, ligesom de stifter bekendtskab med de fagprofessionelle på skolen.

Forældrene er en del af hele konceptet, og inviteres på besøg på skolen og SFOén inden deres barn skal starte i skole.

Dette giver en tryk og sammenhængende overgang mellem dagtilbud og skole.

Nogle afdelinger har førskole, hvilket betyder at børnene starter i SFO i maj måned det år de starter i skole. Børnene vænnes gradvist til opstart ved besøg på skole/SFO og ved at den voksne de skal have når de starter i skole, kommer på besøg i børnehaven.

Børnene leger på legepladsen i skolen, og lærer derved andre børn på skolen at kende, og bliver gradvist inkluderet i børnefællesskaber på skolen og i SFO. Det at være de store i børnehaven, for derefter at blive de små i skole/SFO, er en ting vi har for øje, da det kan opleves uvant for børnene til en start og kan virke både spændende og skræmmende på samme tid.

Det går godt i tråd med Børne- og undervisningsministeriets Fælles mål for børnehaveklassen hvor der står følgende:

Eleverne skal i børnehaveklassen have lagt fundamentet for deres alsidige udvikling ved at give den enkelte elev udfordringer, der udvikler elevens nysgerrighed, videbegær og lyst til at lære mere og gøre eleven fortrolig med skolen. Eleverne skal tilegne sig viden og færdigheder, som undervisningen i skolens grundlæggende fag kan bygge videre på.

Stk. 2. Børnehaveklassens pædagogiske profil skal skabe sammenhæng både mellem elevernes overgang fra hjem og dagtilbud til skolen og mellem børnehaveklassen og de efterfølgende klasse-trin og skolefritidsordning/fritidshjem. Leg skal udgøre et centralt element i undervisningen med vægt på legens egenverdi og læring gennem leg og legelignende aktiviteter. Børnehaveklassen skal tage udgangspunkt i og videreudvikle færdigheder, viden og erfaringer, som eleverne har tilegnet sig i familie og dagtilbud og fritid.

Stk. 3. Eleverne skal i børnehaveklassen udvikle lyst og engagement til og motivation for at beskæftige sig med skolens indhold, sociale fællesskab og særlige arbejdsformer og herved bidrage til grundlaget for elevernes videre skolegang.

Når man så kigger på de principper som er udarbejdet af bestyrelsen for skole og for dagtilbud i Område Kildedam, taler det godt ind i at vi skal skabe sammenhæng mellem dagtilbud, forældre og skole/SFO.

Kommunikation og sproget har en helt særlig rolle i overgangen mellem dagtilbud og skole/SFO, da det at kunne mestre en samtale er altafgørende for at kunne indgå i sociale fællesskaber. Når man skal lære noget nyt eller lærer mere, er sproget en vigtig forudsætning at have på plads. For at kunne det, arbejder vi med i dagtilbud fra børnene er helt små med turtagning i sproget. Turtagning er en måde at udvikle sproget via børns helt naturlige nysgerrighed. Turtagning er en form i sproget hvor den voksne og barnets skiftes til at kommunikere noget.

Børnene lærer at vente på tur i samtalen, og barnet øves i at udtrykke sig klart og tydeligt, så de får bedre mulighed for at føle sig set, hørt og forstået. Børnene øves i at anvende sproget i forskellige sammenhænge og kontekster, hvilket er enslydende med Fælles mål for Børnehaveklassen. Målene på dagtilbudsområdet og skoleområdet ret samstemmende, hvilket gør det naturligt at sætte fælles retning, nemlig at lære børnene at få lysten til at lære.

Sådan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn.

Vi mener generelt at det er vigtigt at børnene bliver godt bekendte med lokalsamfundet, at de ved hvad man kan fortage sig i sin fritid. Vi arbejder med mangfoldighed, så alle børn oplever at være en del af fællesskabet. Det er forskelligt og bestemt af lokalområdets muligheder, hvordan vi i huse i Område Kildedam inddrager lokalsamfundet.

I nogle børnehuse går vi på bondegårdsbesøg hos en lokal bonde. Vi benytter også kirkerummet på en kulturel måde, hvor vi i alle børnehuse fx går i kirke til jul.

Nogle huse inddrager foreninger mv. så børnene kan få et billede af hvordan det er at være fx spejder, spille fodbold mm. Ligesom alle børn oplever alle aldersgrupper når vi ex. besøger den lokale kirke og kirkegård, så tales der med børnene om forskellige stadier i livet, som en naturlighed.

Nogle steder besøges lokale virksomheder så børnene får et indblik i hvad der udføres af forskellige erhverv i lokalområdet. Alle børnehuse benytter lokalområdet i forhold til naturen, trafiktræning mm.

Her eksempler fra lokalområde Ågerup, på konkrete samarbejder pt.:

- Rideskolen: Møde heste og gåtur på deres område
- Kirken: Netop genopstartet samarbejde vedr. traditioner og læringsbesøg
- Campingpladsen: Brug af deres legeplads
- Skolen: Tæt samarbejde omkring brug af deres faciliteter
- Vipperød Børnegård: Besøg og legeaftaler

Derudover bruger vi hele vores lokalområde generelt. F.eks. i form af gåruten ved fjorden, "*Farfars Sti*" og cykelture på vores Christiania-cykler. Dertil har vi løbende læringsprojekter hvor vi for en periode har ansat en naturvejleder *Natur-Keld*, som tager børnene med på opdagelse i den lokale natur.

Og her fra Lokalområde Stestrup:

Vi benytter vores nærmiljø til at berige vores pædagogiske aktiviteter, særligt de fysiske lokationer i vores nærhed som den gamle grusgrav og den lokale idrætsforenings gymnastikhal. Vores lokale partnerskaber består mest af samarbejde med forældre der kan tilbyde at komme forbi med heste, politibiler m.m.

I 2022 flyttes og renoveres Stestrup børnegård, sådan at vi kommer til at dele matrikel med Stestrup skole. I den ombæring er det planen at skole og børnehus skal åbnes yderligere op mod lokalmiljøet, hvorfor partnerskaber med lokale foreninger m.m. indtænkes yderligere til at berige det pædagogiske læringsmiljø

Og fra Midgård i Tølløse:

Vi bruger nærmiljøet både i vuggestuen og børnehaven. Vi går ture i byen, fx op til stationen for at se på tog, benytter byens legepladser og går på biblioteket hvor vi også deltager i Læsefidus. Vi har et godt samarbejde med en medarbejder på biblioteket, og har flere gange lavet små udstillinger derovre.

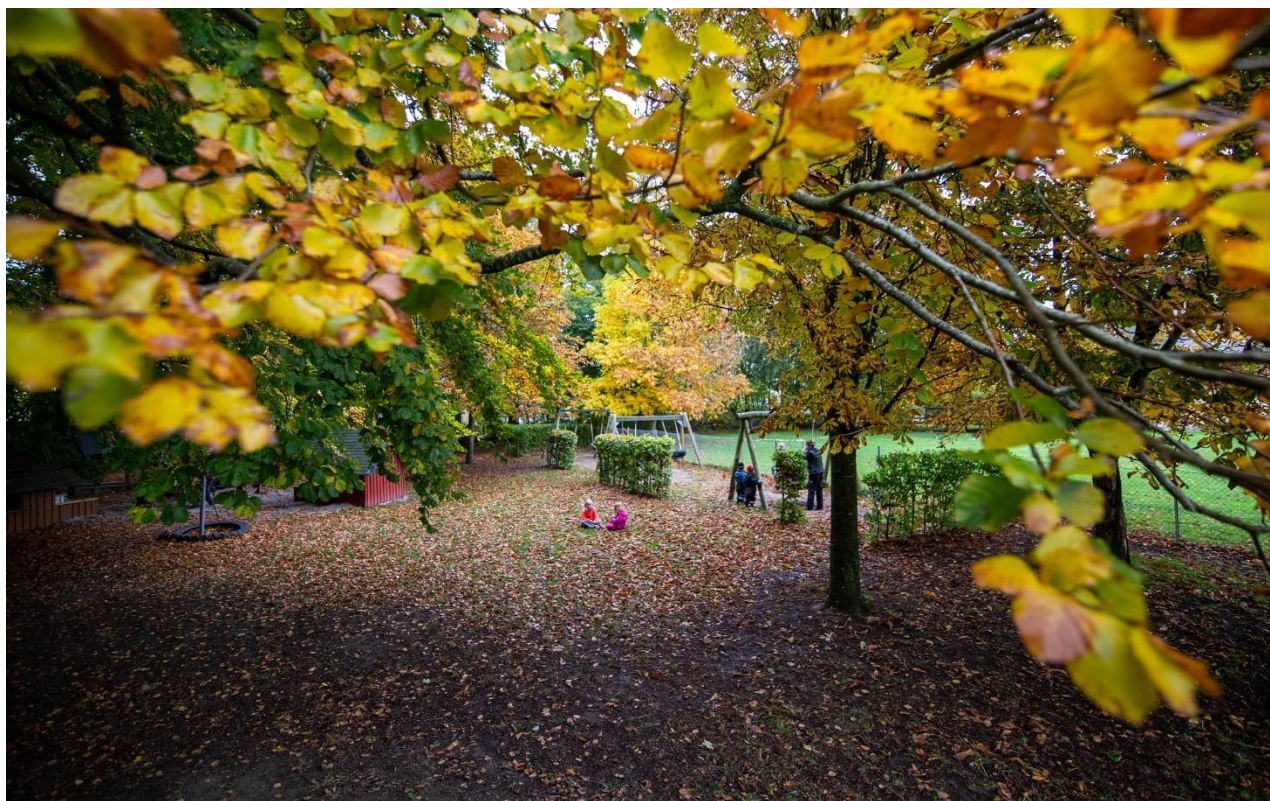
Yderligere besøger vi Gl. Tølløse kirke og deltager i den årlige børnejulegudstjeneste og vi besøger det lokale plejecenter til jul, hvor de kommende skolebørn går Lucia.

Vi går over på skolen og leger på deres udendørsområde. Vi samarbejder med skolen omkring de kommende skolebørn.

Vi besøger Sejrgårdsskolen (privatskole) når de hvert år inviterer til teaterforestilling og har besøg af dem i forbindelse med overlevering af kommende skolebørn. *Aflyst i 2020 pga. Corona.*

I 2019 havde vi besøg af de lokale spejdere, som kom og lavede aktiviteter for børn og forældre en eftermiddag på legepladsen med stor succes. Dette samarbejde ville vi gerne fortsætte med i 2020, men er aflyst pga. Corona.

Forældrerådet bruger Midgårds legeplads til forældre- og børne legearrangementer i weekendene, men er pt. aflyst pga. Corona.

De seks læreplanstemaer

Vi indsamler som nævnt, data via kompetencehjulet, data som tager udgangspunkt i seks læreplanstemaer. Data som fortæller os noget om sammenhængen mellem læringsmiljøet og børnenes læring, altså hvilken effekt og udbytte vores børn har af det læringsmiljø som de er omgivet af på et angivent tidspunkt/ i en angiven periode. Data som hjælper os med at tilrette læringsmiljøer der understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer. Kompetencehjulet giver tydelige nedslag i hvad der skal styrkes hos det enkelte barn og hos børnegruppen generelt. Der er 4 svarmuligheder på hvert spørgsmål i kompetencehjulet, som tager udgangspunkt i de 6 læreplanstemaer. Det er "kan selv, kan næsten, viser initiativ og kan ikke". Det anviser hvor zonen for nærmeste udvikling er hos det enkelte barn.

Af hensyn til sammenhæng i data i beskrivelserne under de 6 læreplanstemaer, har vi valgt at bruge data på børn fra årgang 2015, og af hensyn til GDPR, fra et anonymiseret børnehus i Område Kildedam, for at illustrere hvordan vi systematisk arbejder med de seks læreplanstemaer.

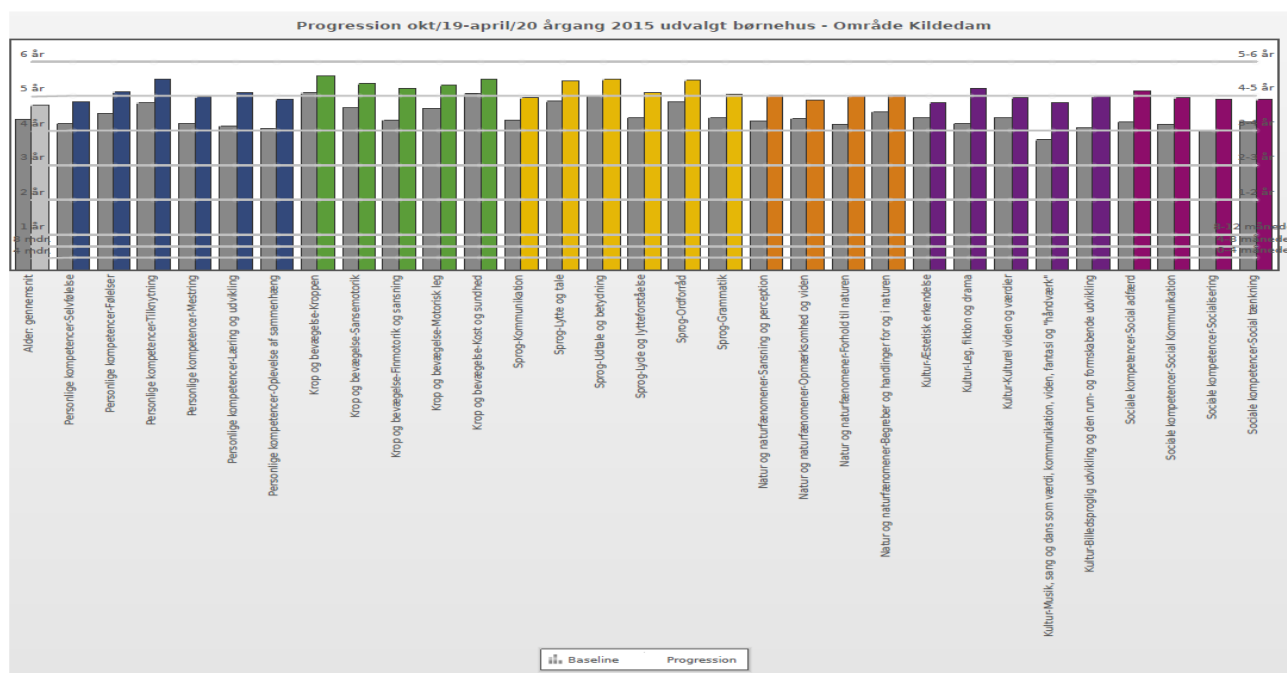
Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Når vi systematisk dykker ned i undertemaerne, som er de blå søjler først i diagrammet:

- Selvfølelse
- Følelser
- Tilknytning
- Mestring
- Læring og udvikling
- Oplevelse af sammenhæng

Har vi indsamlet data som fortæller os hvilken effekt og udbytte denne årgang har af det læringsmiljø som de har været omgivet af i perioden oktober 2019 – april 2020. Data som har hjulpet os med at identificere børnenes udbytte af det læringsmiljø vi har tilbudt børnene i den givne periode. Graferne fortæller os at vi

særligt i forhold til *læring og udvikling, mestring og oplevelsen af sammenhæng* har formået at understøtte børnenes kompetencer, og at det vi gør, gør en forskel, hvilket vi fortsætter med.

Social udvikling

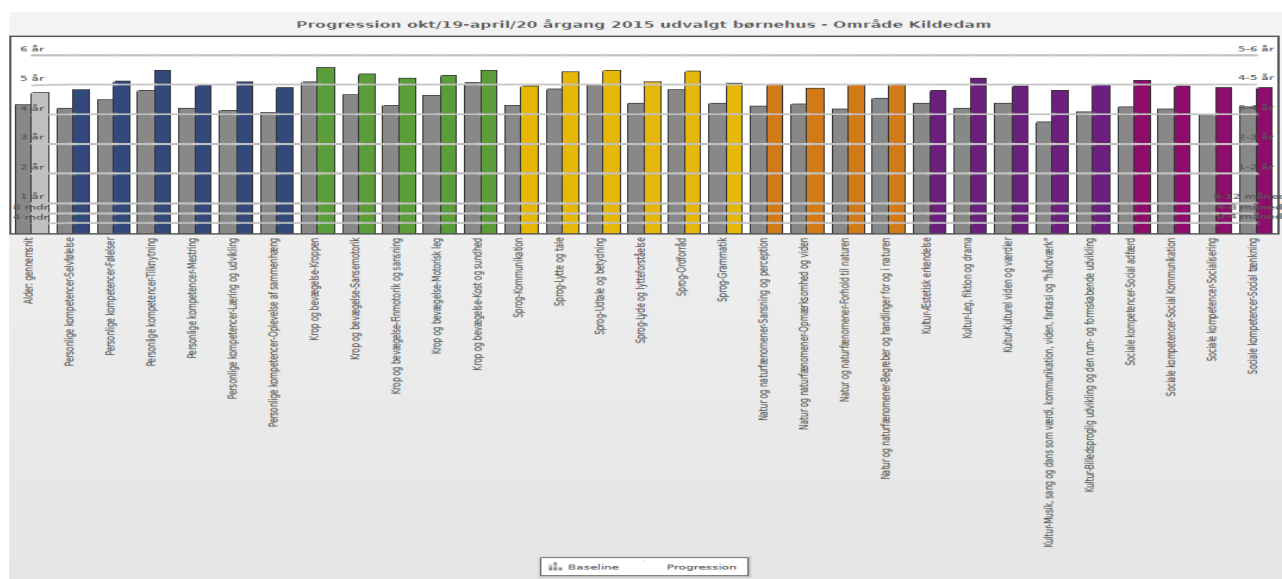
"Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m."

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Når vi systematisk dykker ned i undertemaerne, som er de røde søjler sidst i diagrammet:

- Social adfærd
- Social kommunikation
- Socialisering
- Social adfærd

har vi indsamlet data som fortæller os hvilken effekt og udbytte denne årgang har af det læringsmiljø som de har været omgivet af i perioden oktober 2019 – april 2020. Data som har hjulpet os med at identificere børnenes udbytte af det læringsmiljø vi har tilbudt børnene i den givne periode. Graferne fortæller os at vi særligt i forhold til *social adfærd* har formået at understøtte Børnenes kompetencer, men at børnenes sociale udvikling har rigtig fine betingelser i det læringsmiljø vi tilbyder dem. Det vi gør, gør en forskel, hvilket vi fortsætter med.

Kommunikation og sprog

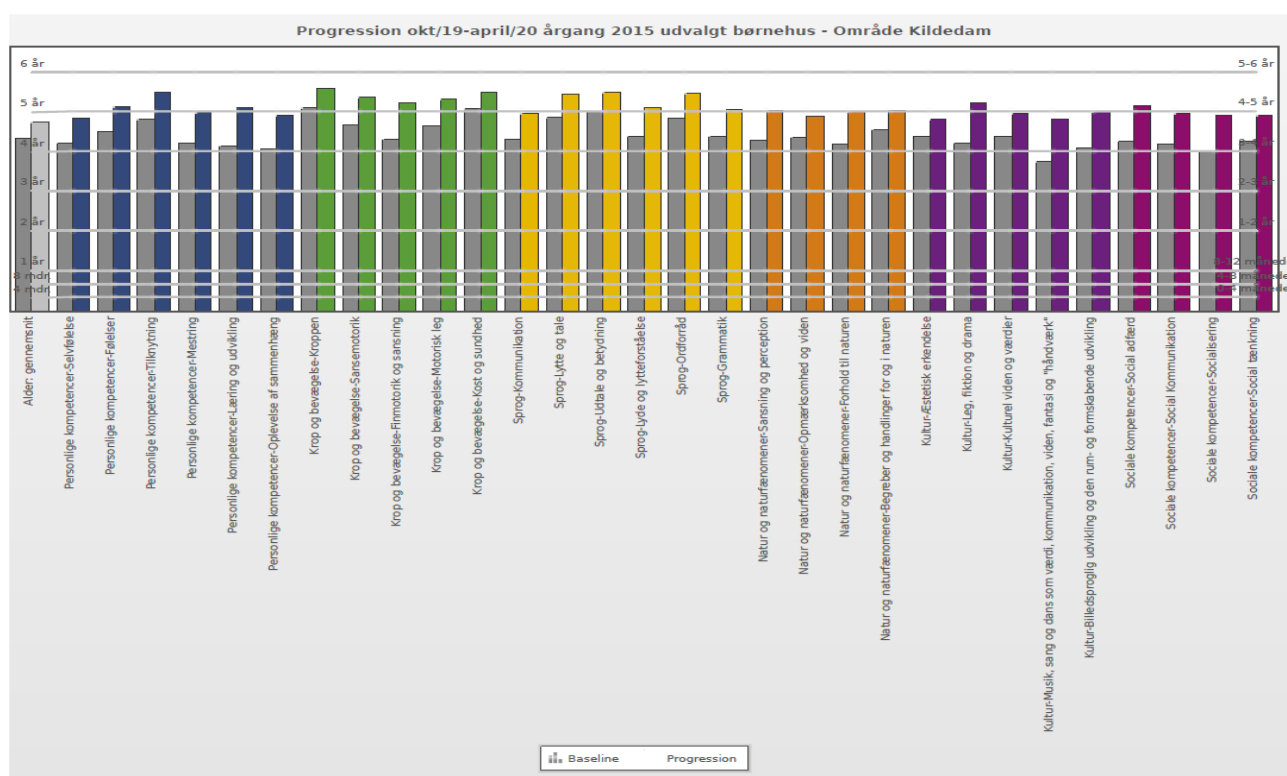
"Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Når vi systematisk dykker ned i undertemaerne, som er de gule søjler midt i diagrammet:

- Kommunikation
- Lytte og tale
- Udtale og betydning
- Lyde og lytte forståelse
- Ordforråd
- Grammatik

har vi indsamlet data som fortæller os hvilken effekt og udbytte denne årgang har af det læringsmiljø som de har været omgivet af i perioden oktober 2019 – april 2020. Data som har hjulpet os med at identificere børnenes udbytte af det læringsmiljø vi har tilbudt børnene i den givne periode. Graferne fortæller os at børnene lå rigtig fint allerede ved første måling, men at der har været høj grad af progression i børnenes sproglige udvikling, bl.a. i forhold til deres ordforråd. Også her har børnenes udvikling rigtig fine betingelser i det læringsmiljø vi tilbyder dem. Det vi gør, gør en forskel, hvilket vi fortsætter med.

Krop, sanser og bevægelse

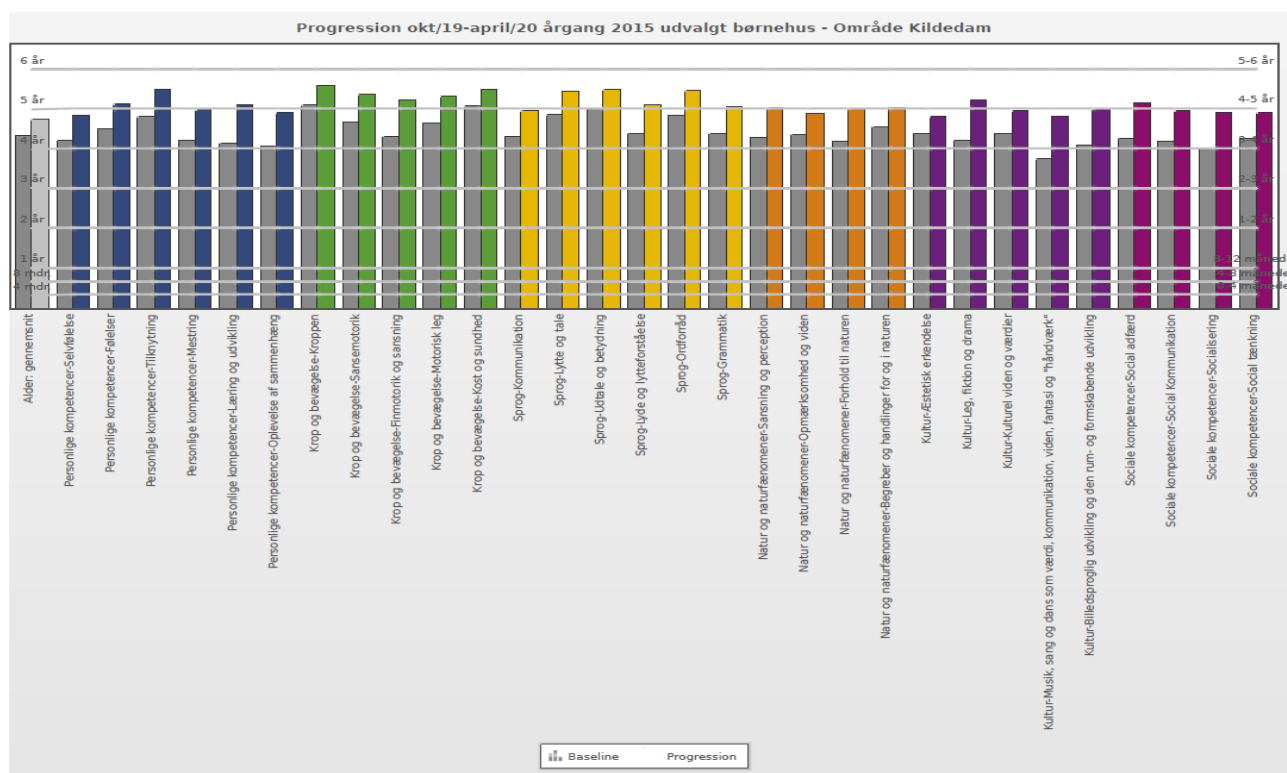
”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Når vi systematisk dykker ned i undertemaerne, som er de grønne søjler i diagrammet:

- Kroppen
- Sansemotorik
- Finmotorik og sansning
- Motorisk leg
- Kost og sundhed

har vi indsamlet data som fortæller os hvilken effekt og udbytte denne årgang har af det læringsmiljø som de har været omgivet af i perioden oktober 2019 – april 2020. Data som har hjulpet os med at identificere børnenes udbytte af det læringsmiljø vi har tilbudt børnene i den givne periode. Graferne fortæller os at også her lå børnene rigtig fint allerede ved første måling, og der hvor vi kan måle en høj grad af progression hos børnene er under undertemaet *finmotorik og sansning*. Også her har børnenes udvikling rigtig fine betingelser i det læringsmiljø vi tilbyder dem. Disse børn kan godt holde på en blyant, og klippe efter en streg. Det vi gør, gør en forskel, hvilket vi fortsætter med.

Natur, udeliv og science

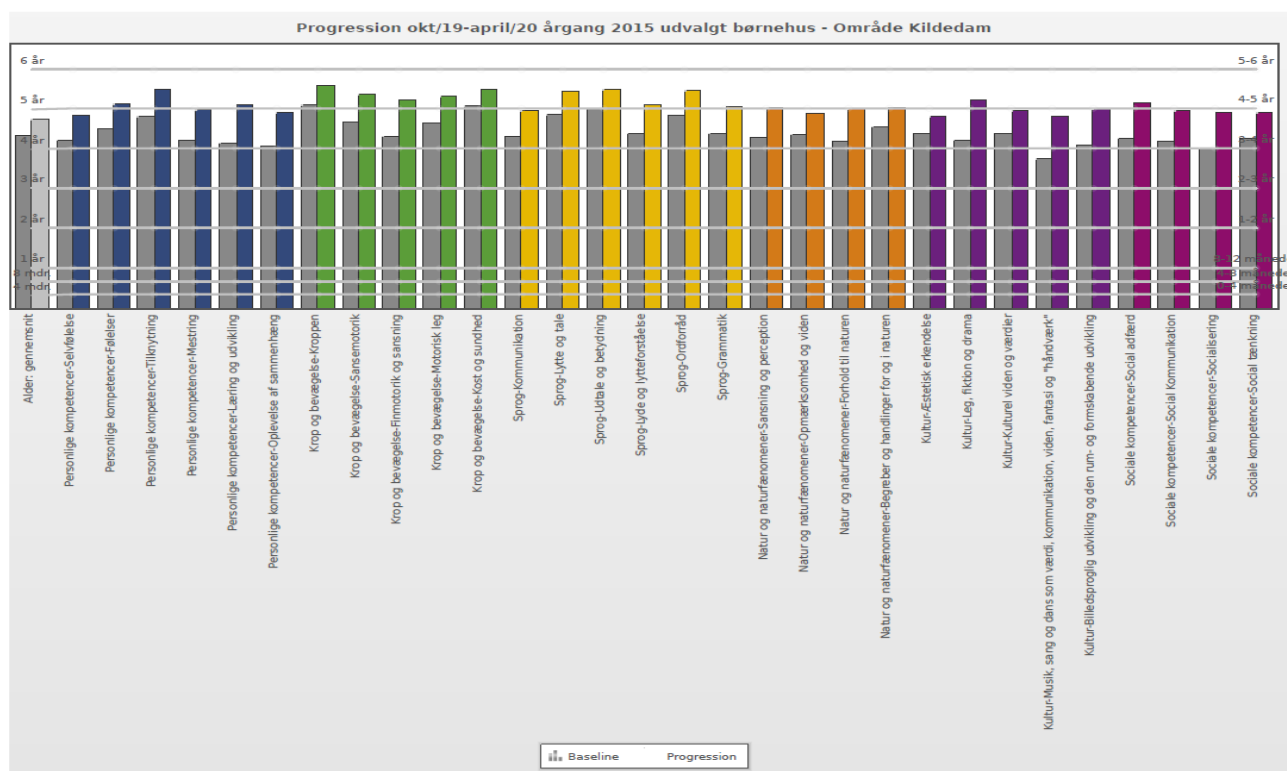

"Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur."

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Når vi systematisk dykker ned i undertemaerne, som er de orange søjler i diagrammet:

- Begreber og handlinger
- Forhold til naturen
- Opmærksomhed og viden
- Sansning og perception

har vi indsamlet data som fortæller os hvilken effekt og udbytte denne årgang har af det læringsmiljø som de har været omgivet af i perioden oktober 2019 – april 2020. Data som har hjulpet os med at identificere børnenes udbytte af det læringsmiljø vi har tilbudt børnene i den givne periode. Graferne fortæller os at også her lå børnene rigtig fint allerede ved første måling, og progressionen følger synkront børnene biologiske alder. Alle børnehuse i Område Kildedam har fantastiske fysiske læringsmiljøer, udendørs, og det afspejles i graferne i overstående eksempel, at vi er dygtige til at udnytte det, så børnenes potentiale fremmes. Den måde hvorpå vi benytter uderummet, gør en forskel, hvilket vi fortsætter med.

Kultur, æstetik og fællesskab

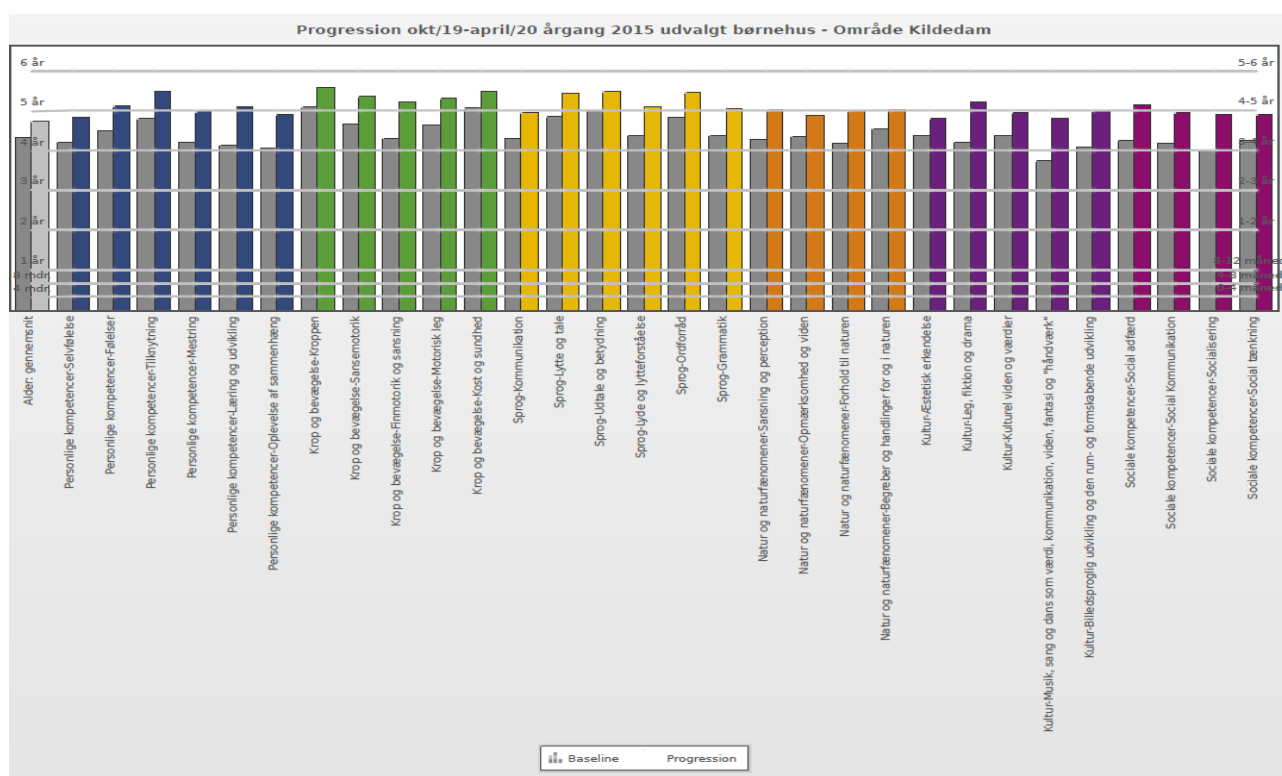
"Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden."

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Når vi systematisk dykker ned i undertemaerne, som er de lilla søjler i diagrammet:

- Æstetisk erkendelse
- Leg, fiktion og drama
- Kulturel viden og værdier
- Musik, sang og dans som værdi, kommunikation, viden, fantasi og "håndværk"
- Billedsproglig udvikling og den rum- og formskabende udvikling

har vi indsamlet data som fortæller os hvilken effekt og udbytte denne årgang har af det læringsmiljø som de har været omgivet af i perioden oktober 2019 – april 2020. Data som har hjulpet os med at identificere børnenes udbytte af det læringsmiljø vi har tilbudt børnene i den givne periode. Graferne fortæller os at ved første måling, lå børnene på niveau med gennemsnittet af deres biologiske alder, eller lidt under.

Her har en målrettet tilrettelæggelse af læringsmiljøer der tilgodeser børnenes potentiale særligt for underte-mærne, medført en tydelig kompetencetilvækst særligt for undertemaet *musik, sang og dans som værdi, kommunikation, viden, fantasi og "håndværk"*, hvor børnenes kompetencer ved første måling lå under gennemsnittet på deres biologiske alder, men ved en fokuseret indsats i perioden mellem de 2 målinger kan der nu måles en høj kompetencetilvækst, for denne årgang. Det vi gør, gør en forskel, hvilket vi fortsætter med.

Evalueringskultur

Sådan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø, eller med andre ord, sådan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål.

I Område Kildedam arbejder vi i Professionelle læringsfællesskaber med databaseret materiale. Blandt andet benytter vi som før omtalt, Kompetencehjulet som måleredskab og dokumentation for udvikling af børns trivsel, læring, dannelse og leg. Dette redskab generer konkrete data som fortæller os noget om børnenes udbytte af vores læringsmiljøer, og sætter dermed en retning på hvilke pædagogiske initiativer og aktiviteter vi skal have gang i, hvor vi allerede er på vej, eller godt i gang.

Nysgerrig refleksion over interaktioner, observationer i hverdagen samt børneinterview eller -samtaler medvirker til, at personalet opnår en fælles forståelse for den værdi selv de små ting som udvikler sig mere eller mindre spontant i hverdagen, også har for børnene. At kunne eller turde frigøre sig fra en aktivitetsplan, fordi børnene kalder på noget andet, eller fordi omgivelserne inviterer til noget andet end det planlagte, uden at miste fokus på dimensionen "læringsmiljø", er noget vi øver os på, fordi vi i lang tid har været opdraget til at skulle lave ugeplaner, som dokumentation for vores arbejde. Ugeplaner som ikke var så data-baserede.

For at sikre at vi overholder lovgivningen, og den faglige dokumentation, har vi udarbejdet et [pædagogisk redskab](#) i Område Kildedam. Redskabet er udarbejdet af bl.a. vores ressourcepædagog i forbindelse med et modul i Pædagogisk diplom. Redskabet blev introduceret for alle medarbejdere i Område Kildedam på en pædagogisk dag i november 2019. Redskabet understøtter den forståelse som skal kendetegne vores evalueringskultur, og komme til udtryk i vores faglighed ved måden vi indretter, justerer og tilpasser læringsmiljøerne i Område Kildedams børnehuse.

Sådan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år.

I indledningen beskrev vi at arbejdet med implementering af den styrkede pædagogiske læreplan er en ongoing proces, som begyndte for to år siden, og bygger ovenpå det grundlæggende arbejde der har rødder i bl.a. Holbæk kommunes Børne- og ungepolitik. Under vejs i processen har vi evalueret læringsmiljøet gentagne gange, en kultur som vi arbejder på dannes, da det i vores optik ikke giver mening kun at evaluere læring for børn på 0-6 års området, hvert andet år.

Derfor evaluerer vi løbene i hverdagen, bl.a. ud fra de temaer fra Kompetencehjulet vi arbejder med for en periode. Vi evaluerer på personalemøder, stuemøder og i den daglige pædagogiske praksis, og i arbejdet med implementering af den styrkede læreplan, generelt. Hverdagsdialogerne er nu i langt højere grad præget af fagprofessionalisme, med fokus på børneperspektivet.

I 2021 har vi planlagt at sætte yderligere fokus på Helle Marie Skovbjergs 4 legestemninger. Vi vil undersøge betingelserne for hver af de 4 legestemningers tilstedeværelse i læringsmiljøet, med henblik på at tilrette læringsmiljøet så alle 4 stemninger får de bedste betingelser, for at være til stede. Læringsleder er leder på opgaven, og hun vil besøge hvert børnehus, for ved observationer, børneinterview og optagelser, at stille skarpt på stemningernes betingelser, for efterfølgende at gøre disse data til grundlag for personalets refleksion og drøftelser i forhold til evt. justering af læringsmiljøer.

Et godt sted at være barn.